

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII. MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-6L

SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PÉNGŐ
FÉLÉVRE 10 PÉNGŐ

A helytelen út

A magyar zsidó közvélemény a maga fáultságában alig akarja észrevenni, milyen utakra készül vinni a felekezet egész fejlődését egy magát tévedhetetlennek tartó s a maga kizárólagos hatalmának mindent alárendelő vezető csoport.

A magyar zsidóság erkölcsi és vallásos fejlődése évszázadokon át a községek önállóságán, a spontán, bensőséges vallási élet autonómiáján alapult. Ez a történetileg kialakult gyakorlat tette izmossá a vidék és a főváros vallásos életét. Nem volt szükség egységesítésre, hiszen minden külső összefoglalásnál erősebb kapocsnak bizonyult az eleven hagyomány, mely ép azáltal bírt erősödni és apákról a fiukra átöröklődni, hogy ápolásába nem szóltak bele bürokratikus, mechanizáló erők, hanem szabad útja volt a helyi hitközségi autonómia érvényesülésének.

Ma gyakran hallunk olyan hangokat, hogy a hitközségi autonómiának ez a formája idejét multá, s hogy a magyar zsidóságnak át kell térnie valamilyen szorosabban összefoglaló közös szervezeti formára. Ami aggályos van ebben a gondolatban a hagyományos vallási gondolat szempontjából, azt rendszeren anyagi és célszerűségi szempontokkal próbálják elűzni: mondván, hogy a magyar zsidóságnak össze kell fognia országos intézményeinek fenntartására, s hogy a mai helyzetben egyes súlyos anyagi szükségbe került hitközségek támogatása is az összesség feladata.

E jelszavak védelmére sok helyes érvet is föl lehet hozni. Kétségtelen, hogy a három országos jellegű intézmény — a Rabbiszeminárium, a Tanítóképző és az Országos Iroda — joggal számíthatnak valamennyi hitközség hozzájárulására. Azonban vigyázni kell arra, hogy a testvéri összefogás helyes szempontja ne váljék ürügyévé partikuláris, hatalmi érdekek szolgálatában. Nem hagyjuk kisebbíteni a legnagyobb ma-

gyar zsidó hitközség kulturális és szociális munkájának nagy jelentőségét az ország egész zsidóságának szempontjából. De épen ezért súlyosan elítélendőnek tartjuk, hogy e kétségtelen kimagasló jelentőségét arra használják ürügyül, hogy rá való hivatkozással megengedhetetlen módon nyuljanak bele az egyes községek különállásába és a felekezet összes ügyeit egyetlen vezéri csoport hatalmi érdekeinek szolgálatáá ki. Ami ezen a módon létrejöhet, az nem egyes országos jellegű intézmények fölsegítése, hanem egyszerűen alkalom a felekezet összes ügyeinek teljes kiszajátítására, — nem a gyöngéd községek megsegítése, hanem egyszerűen jutalmazás és büntetés lehetősége a kisebb községekkel szemben: aszerint, amint alávetik-e magukat egy bürokratikus, mechanizált központi igazgatásnak, vagy nem.

Ezen a módon nem lehet a magyar zsidóságot megmenteni. Nem arra van szüksége ma sem a fővárosi, sem a vidéki zsidóságnak, hogy erőszakosan kigyalalt adózási reformtervezetek hálójába fogják be a vallási élet spontán megnyil-

vánulásait. A zsidóságnak ma két nagy létproblémája van: a külső ellenséges erők egyre hevesebb támadása és a belső hit és meggyőződés aggasztó gyengülése. Ezen a két fronton kell küzdeniök a zsidóság mai vezetőinek. De ez a küzdelem nemcsak, hogy nem követeli meg, hanem egyenesen kizárja a centralizáló, hatalmi törekvések folytonos feszegetését. Zsidó öntudat nevelése az egyetlen fontos feladat. A zsidó ifjúság megtartása és szörnyű existenciális gondjainak enyhítése mindenesetre égetőbb probléma, mint az adómatematika csűrés-csavarásai és a többi komplikált centralizáló módszerek.

Zsidó lélek kell a vezetéshez, nem rideg hatalmi telhetetlenség. S ha a zsidó közvélemény nem ébred fel bódultságából, nem ismeri fel az egyetlen helyes utat, féltő, hogy a most járt helytelen úton hamarosan visszahozhatatlanul elfogunk távolodni a magyar zsidóság fejlődésének szilárd történelmi alapjaitól, melyek lényege: spontán bensőség a hitközségi autonómiában és zsidó felelősségérzet külfelé-befelé egyaránt a vezetésben.

A hősi halottakat is megadóztatnák A pesti hitközségnél mindenért külön kell fizetni — Miért maradt el az előljáróság a hősi halottak emlékünneperől?

Nagy feltűnést és megütközést keltett a legszélesebb körökben, hogy május 24-én a rákoskeresztúri zsidó temetőben tartott „Hősi Emlékünnepen“ a pesti izr. hitközség előljárósága részéről senki sem jelent meg. A hitközség nagyszámú előljárói közül senki sem tartotta érdemesnek, hogy a hitközség képviselőiben elmenjen a Hősök Temetőjében pihenőknek szóló tiszteletadásra.

Ha e súlyos mulasztás okait keressük, meg kell állapítanunk azt a tényt, hogy mindenesetre kényelmesebb s egyszerűbb 10 órakor a Dohány-utcai tem-

plomudvar ünnepi istentiszteletén részt venni, s negyedórával később az ünnepi fekete ruhát levetve, kávéházba vagy korzózni menni, mint kora reggel felkelni és 9 órára a rákoskeresztúri temetőben megjelenni, mely messzé esik a szokott törzskávéháztól. A zsidó hősi halottaknak talán még mindig friss emlékezte megérdemelte volna, hogy miután a pesti hitközség a chevrával közösen rendezte az emlékünnepet, népes küldöttséggel képviseltesse magát.

Am nemcsak a pesti hitközség előljárósága maradt távol, de ezuttal távol-

maradtak a zsidó hősi halottak hozzátartozói is. Mi lehet ennek az elképesztő érdektelenségnek az oka? Hogy ezt megérthessük vissza kell mennünk 1932. évig, mikor a pesti hitközség elöljárósága „Kedves hittestvérünk!” megszólítással felszólította a zsidó hősi halottak hozzátartozóit, hogy drága halottaik emlékét ne csak összeségben, egyetemlegesen, hanem külön-külön is örökítsék meg a Hősök Emléktemplomán. A hitközség elöljárósága elhatározta, hogy a Hősök Emléktemplomában rendszerezíti a hőskről való megemlékezés hagyományos szertartását is.

„Minden családnak, mely drága halottját siratja a világháborúban elesett hősei között, módot kívánunk adni, hogy a maga lelki vigaszára és megnyugvására halottjának emlékét évről-évre örök időkn át, a halálozás évfordulóján ily kegyeletes aktussal ápolhassa.” Így szólt a felhívás, melyre rendkívül nagy számban jelentkeztek a Sip-accában a hősi halottak hozzátartozói, de felháborodva távoztak, mikor közölték velük, hogy az elöljáróság határozata értelmében 100—150 pengő közötti összeg ellenében — az összeg nagysága külön mérlegelés tárgyává tétetett — örökítik meg a hősi halottak emlékét.

Értesülésünk szerint ez akció során a több ezer hősi halott közül mindössze 30—35-nek emlékét örökítették meg alapítvány ellenében s ez az eredmény mutatja, hogy a hitközség anyagias gondolkodása csődöt mondott a jóízű hittestvérek magatartásán. A hitközség üzetnek tekintette a hősi halottak emlékének megörökítését, olyan üzletnek, mint a macaszt, a kóser húst, vagy a templomülések bérbeadását. Hát a hitközségnél mindenért külön kell fizetni?

Tényleg a pesti izr. hitközséget nagy szabású üzleti vállalkozás módjára vezetik. Ugy látszik, a hitközség egész tevékenysége a hitközségi adó kivetésében és behajtásában merül ki. Ebben merül ki a hitközségi agytröszt megerejtető munkája, valamint abban: hogyan örökítsék meg saját nevüket márványtáblákon a hálás utókor számára. Mert pl. a „Hősök Emléktemplomával” egybeépített múzeum főhomlokzatán márványtáblákon díszenek a hitközség elöljáróinak — kicsinyeknek és nagyoknak — nevei, de a hősök aposztrofálására csak kőtábla jutott, s az is oldalt díszképpen van elhelyezve szinte szegyenkezve, hogy a „Hősök Emléktemploma” nem az összes zsidó hősi halottak, hanem az alapítványt tevők érdekében emeltetett.

A pesti hitközség elöljáróságának megdöbbentő állásfoglalása és gondolkodásmódja a hősök emlékének méltó meg-

örökítése tárgyában természetesen vonta maga után, hogy a zsidó temetőben évente rendezett emlékünnepen alig vesz részt 50—60 hozzátartozó, mert a hitközség beleoltotta tagjaiba a közömbösséget és érdektelenséget, s nagy szomorúsággal kellett megállapítanunk a többrezes tömeg távolmaradását a Hősök parcellájától.

A hősi halottak hozzátartozóinak sebei behegedtek, de nem gyógyultak meg, dacára a kétévtizedes fájdalomnak. A szülők még most is siratják hősi ha-

lott fiaikat, a feleség elesett férjét, s a gyermekek kik már felnőtt férfisorba léptek, édesapjuk drága életét, melyet a Hazáért áldoztak fel. És ha áldozni akarnak hősi halottaik emlékének, inkább az ezredek által rendezett emlékünnepeleken jelennek meg, mint a hitközségén, mely — úgy látszik — nem érzelmi okokból, hanem csak a törvény kötelező erejére való tekintettel veszi tudomásul a Hősök Napját.

Hámos Gyula.
nyug. százados.

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

A zsidó Léon Blum kinevezése a francia köztársaság miniszterelnökévé politikai esemény, melyhez a zsidóságnak, mint vallási közösségnek, vajmi kevés köze van. Mégis tudomást kell vennünk erről az eseményről zsidó szempontból is — már csak azért is, mert valamiképpen mindenütt a zsidót is látják a francia kormány szocialista miniszterelnökében.

A Léon Blum-kormány bemutatkozásakor egyes jobboldal képviselők, többek között Xavier Vallat, élesen kikeltek az ellen, hogy éppen egy zsidó politikai vezesse Franciaország ügyeit. Herriot, a kamara elnöke, élesen szembeszállt a fajelméleti felfogással és kijelentette, hogy a kamarában nem katolikusok protestánsok és zsidók, hanem csak franciák vannak. Ezt a felfogást bizonyos újabb áramlatok bódulatában sokan „elavultnak” minősíték; ám kétségtelen, hogy minden más, újabb felfogás kényszerű ellenmondásokhoz vezetne. A zsidóság nem különálló politikai vagy társadalmi erő. A szocialista Léon Blummal szemben a legélesebb ellenzék álláspontját foglalják el a magántőke zsidó képviselői vagy akár Georges Mandel, a híres volt jobboldali postaminiszter is. Zsidónak lenni: ez nem jelent sem politikai pártállást, sem társadalmi véralakot, hanem egyetemesen csak vallási összetartozást vagy az ebből fakadó, a vallásosság elhalványulásával is még ébrenmaradó kisebb vagy nagyobb szolidaritást. E tekintetben csak a palesztinai zsidóság kivétel, de még ebben is igen éles politikai ellentéteket találunk. A szocialista zsidó miniszterelnök éppen úgy nem reprezentálja magát a zsidóságot, mint a zsidó bankelnök vagy gyáros. Léon Blum kinevezése nem igazolása, hanem cáfolata a hirtelenül általánosított fajelméleteknek.

Lengyelországban, Minsk Mazowieck városában tragikus események játszódtak le: egy fiatal, va-

lószerűen elmebeteg zsidó, Juda Leib Chazkeliewicz meggyilkolta Jean Bujak lengyel altisztet. Nyomban súlyos zsidóellenes zavargások törtek ki, melyek során a város zsidó lakosságát a legsúlyosabban bántalmazták, zsidó üzleteket romboltak le és több mint 3000 zsidót, a zsidó lakosság felét, tették hajléktalanná. A súlyosan sebesült zsidók száma 16. Dr. Schorr zsidó szenátor Skladkowski miniszterelnökhöz fordult védelemért a szorongatott zsidó lakosság részére.

Az újabb lengyelországi pogromszerű zavargások

egy másik szomorú epizódját, a przytiki pogromot nemrégiben tárgyalta a radomi bíróság. A keresztény vádlottak száma 43, a zsidóké 14; a bíróság 400 tanú vallomását hallgatta meg. A zsidó fővádlott Jechiel Scholem Leska, akit azal vádolnak, hogy apja szabóműhelyéből lövéseket adott le az utcára, melyek megölték Stanislaw Wieszniew földművest. Még számos zsidó fiatalembert vádolnak azzal, hogy földművescsoportokat fégyveresen megtámadták. A nemzsidó vádlottak terhére rótt cselekmények közül a legsúlyosabb a zsidó Minkowski házaspár meggyilkolása.

— **Szüli értekezlet Nyiregyházán.** Nagyon nehéz ma a hitoktató helyzete és különösen felelősségteljes akkor, ha a kitűzött nagy célok erős akadályba ütköznek. Kétségkívül ma — az úgynevezett modernebb hitközségekben — nagy az úr az iskolai hitoktatás és a családban ápolat szellem között. Az ifjúság a hitoktató minden odaadó lelkesedése dacára is nehezen tud eligazodni és állást foglalni ebben a felemás helyzetben. Dr. Wax Aladár, a fiatal rabbigárdának ez a nagykétségű tagja, erről a kérdésről beszélt a nyiregyházi statusqno hitközségi iskola dísztermét megtöltő közönségének.

Kecskeméti Lipót

(1865 február 27, — 1936 június 8)

Szentírásunktól mélyen meghihletett lélek szállt el a nagyváradai rabbilakból, meghalt Bacher Vilmosnak méltó neveltje, a magyar Chajjes, elnémult az erdély-bánsági zsidóság Jeremiása.

Az újkori rabbinak lelke bonyolult történelmi fejlődésnek a terméke. Magában kellene egyesítenie a zsidóság egész múltjának minden értékét: a problémáknak világtárgyó igazság- és emberszeretetét, az írástudóknak áhitatos bibliatisztelét, a tannák és amórák rajongását a hagyományért, meg a hagyományos szokásokért is, a vallás-filozófusoknak törekvését tiszta istenismeretre, vallásos erkölcsre.

Rabbi-képzőnk neveltjei közül ezt az eseményt senki jobban meg nem közelítette, Bacher Vilmosnak erkölcsi magasságához senki közelebb nem emelkedett, mint Kecskeméti Lipót.

Kecskeméti Lipót, mint a Rabbi-képző-vezérő bi bizottságnak akkor tagja, mint rabbiavató az avatandóknak eszményét a zoltárversbe foglalta: „Lév tohor boro li Elokim vöruach nochon cháddés bökirbi”. Tiszta szív, szilárd szemlet (51. zoltár 12.).

Tiszta szív! Eduard Spranger 1936. március 9-én a budapesti egyetem dísztermében előadta, hogy az erkölcsi fejlődés történetében az a leghatalmasabb, legnemesebb forradalom, amikor a hegyi beszéd hirdette: boldogok a tiszta szívűek. Ilyet, úgy adta elő Spranger, sem hellén, sem római erkölcsstanító sohasem követelt. Hellén és római nem. De hozzá kell tennünk: a mi bibliánk réges-régen. A zoltárosnak eszménye: a mocsoktalan kéz, a tiszta szív (24. zoltár 4.) áhítása: tiszta szívet teremtés nekem Istenem, szilárd szellemet újíts belsőmben (51. zoltár 12.), szombatoként és minden ünnepünkön pedig néhányszor fo hászkodunk: tisztíts meg szívünket, hogy igazán szolgálhassunk.

Kecskeméti Lipót a tiszta szívnek eszményét is megközelítette. Szinte gyermetegül tudta szeretni az embereket. Megadott nekem, hogy fürdőhelyen vele tölthettem feledhetetlen napokat, naponként többszörös együttlétben. Milyen figyelmes, szinte gyöngéd volt mindazok iránt, akikhez bármily emberi kötelék fűzte. Életem boldog emlékei közé sorozom, mennyire egymásra találtunk. S most alig néhány hete, gyöngyosor betűivel, amelyeket egy magyar graphologia mintairásként mutatott be, följajánlotta nekem az ő drága barátságát neged cauraoi. Le

kell rónom egyéni hálámnak is szerény adóját.

Szívét tisztává, szellemét szilárdá a Szentírás eszményítette. Imint kutató életének és erejének javát a bibliának szentelte. Ifjan átgondolta s egy munkás élet során megalkotta „Az izraeli vallás története” nagy művét. Ábrahámól Ezráig kísérte a zsidó vallás fejlődését, amelynek állomásai: a Nemzeti vallás Izraelje, az Erkölcsi monoteizmus prófétasága, a Zsidó Község kialakulása. A legelső részt, az Ábrahámól Élijáig terjedőt még 1889-ben benyújtotta az Izr. Magyar Irodalmi Társulatnak. A leghivatottabb bíráló, Bacher Vilmos, a magyar zsidóság legnagyobb mestere, elismeréssel fogadta s közzétételre ajánlotta. Ámde valami mélyen fájóalando eretnekszimatolás gáncsot vetett a munka megjelenésének útjába. Kecskeméti Lipót ellátott a közzétételtől.

De nem állott el az áhítatos további bibliakutatástól: ha részben dolgozta föl a bibliai vallás történetét. Ezek közül az egyik részt, a Jesajáról szóló három hatalmas kötetet Kecskeméti 70. születésnapjára kiadta a hálás nagyváradai község.

Végeláthatatlan tömeg kísérte utolsó útjára a váradai nagy papot

Hétfőn, június 8-án reggel a megdöbbenés és fájdalom vitte szét, szinte percek alatt, a nagy határmenti városban a hírt: dr. Kecskeméti Lipót nincs többé. Nemcsak hívei, a neológ zsidó hitközség társadalma, de az egész város, felekezeti különbség nélkül, megremegett a gyászír súlyától. Negyvenhat évig viselte dr. Kecskeméti Lipót a nagyváradai kongresszusi hitközség lelki vezetőjének, papjának tisztét. Az évtizedek során összeferrott lélekben a várossal, közséje apraja-nagyjával, és azokkal is, akikhez nem fűzte vallási kapocs; mert tisztelték és szerették őt, akik az embert, a prófétai egyéniséget, a puritán tudóst, a meglegeklő emberbarátot ismerték benne.

Alig több, mint egy éve, hogy hetvenedik születésnapját ünnepelte városának s az erdélyi zsidóságnak egész társadalma. Akkor még a kezdődő betegség súlyától alig érintve, töretlenül, további alkotásra készen állt a rajongó hívek és barátok előtt. Alig egy év, s a gyengülő szív „megállj”-t parancsolt

Ámde korántsem véletlen, hogy Kecskeméti a közzétételt Jirmijahun kezdte, amelynek kiadására Vészi József lelkes megértése varázsolta elő a költségeket. Kecskeméti Lipót lelkileg Jirmijahunak egyenes leszármazottja. Jirmijahu adta meg a választ azokra a kérdésekre, amelyek őt folyvást zaklatták: a zsidóság nép-e, vallás-e vagy mindakettő. Jirmijahu azt hirdette: Izrael vallása nincs kötve sem az államhoz, sem a Szentföldhöz, sem a szent városhoz, sem a szent templomhoz, korántsem az áldozatioltárhoz; mindezek összeomlanak, hogy romjaikon fölemelkedjék a szentebb, erkölcsös, vallásos közösség. Jirmijahu továbbá megalkotta a diaspora, a galuth új zsidóját: a zsidó hitű babylonit.

Jirmijahutól meghihletve, Kecskeméti Lipót meglátta s megvalósította a prófétai tanítástól áthatott, a zsidó hagyományokon becsülettel csüngő magyarnak eszményét. Ismétlem, amit róla más alkalommal vallottam: *sehol* hűségesebben nem dobogott magyar szív a Kecskeméti Lipóténál. Megszűnt dobogni. Sirathatja Erdélyország, gyászolhatja Magyarország. Ne csak emléke éljen, hanem példája is hasson. Legyen emlékjele: eszméinek győzedelme.

Dr. Heller Bernát

a munkás kéznek, az örök gondolatok fenségében izzó agynak. Dr. Kecskeméti Lipót az utóbbi évek során egyre gyakrabban keresett nyhülést a budapesti Szeretet-kórházban, hol baját tudós szakértelemmel és gyöngéd figyelemmel kezelték. Ezek a látogatások egyidőre mindig enyhítették panaszait.

Állapota egészen a legutóbbi időkig nem is látszott súlyosnak. Körülbelül két héttel a végzetes nap előtt dőlt agynak — először életében. De a rosszullét ekkor sem mutatkozott véglegesnek. Az utolsó hét vége felé jobban lett, fel is kelt, ismét Budapestre készült. Június 15-ére tervezte az utat. Hétfőn reggel derűsen ébredt, fölkelni készült és reggelit kért. Egyszerre rosszullét lett, visszahanyatlott párnájára és a következő pillanatban a szívszélhűdés végzett vele. A hírre elősiető kezelő orvos, dr. Konrád Béla hitközségi elnök csak a beállott halált konstatálhatta már.

Özvegyének és fiának, dr. Kecskeméti Andor orvosnak mérhetetlen gyászában, kik végtelen önfeláldozással ápolták

utolsó betegségében, meg a két unoka fájdalmában szívből osztoztak a hívek és barátok. Szakadatlan búcsújárás indult meg az elárvult házhöz, majd másnap a Cion-templomba, hol fekete leppellel letakarva fekiált a szószék előtt dr. Kecskeméti Lipót koporsója. Fekete lepel a szószéken, melyről majd fél évszázadon át oly utólréhetetlen szónoki művészettel hirdette a zsidó vallás próféta lényegét; fekete lepel az ülésen, hol szombati és ünnepi ájtatosságát végezte. S a hívek, a tisztelők végeszakadatlan sorban járultak az egyszerű koporsó elé.

Kedden délután négy órára volt kitűzve a gyászszertartás kezdete. Egy félórával előbb már végeláthatatlan tömeg lepte el a templom előtti utcát és töltötte meg utolsó helyig a templomot. A gyászolók soraiiban ott voltak a polgári és katonai hatóságok vezetői s a keresztény egyházak főpapjai is. Négy óraker kezdődött a megrendítő s egyben mégis fölemelő bucsuvétel. A karéneke után dr. Kecskeméti Ármin makói főrabbi, az elhunynak legfiatalabb, immár egyetlen élő fivére lépett a szószékre, hogy gyászbeszédet tartson a rajongva szeretett testvér felett.

— „Egyedül maradtam testvéreim közül” — kezdte a bibliai szóval megragadóan egyszerű és monumentális beszédét a pap-testvér. — Lipót, Te is itthagytál, s Veled a mi családunk dísze, ékessége, dicsősége. Elmondjam-e, mit jelentettél községednek, híveidnek, az egész magyar zsidóságnak? Idézzem-e munkásságodat, a halhatatlan műveket, melyeket ihletett, teremtő szellemed alkotott? A köztudat, az országokra szóló hír őrzi valamennyit.

S a szónok bensőséges szavakban idézte az apa emlékét, kinek boldogsága, büszkesége volt Lipót fiának dicsőség-övezte papi pályája. Idézte a családi együttést, mely rajongó szeretettel nézett föl e testvérré — a testvérek körét, akik közül néhány rövid év alatt hármat ragadott el a kikerülhetetlen végzet. Gyöngéd szeretettel rajzolta meg az elhunynak intim arcmását: a lángelme tréfiára, vidám évődésre hajló kedvességét. Majd rátért a hatalmas, teremtő gondolatok rajzára, melyek Kecskeméti Lipót, a szónok és költő, a próféta és bölcselő művét ihlették: ahogyan lelkében izzott Eszajás szeretete, Ámos haragja és megvetése a hazugság és gonoszság ellen, s a Jeremiás Istent-keresése. Megmutatta a paoot, kinek val-lásbölcsélete összeforrított a multakhoz simuló kegyelettel és gyöngédséggel; az embert, akinek lelke maga volt a hűség — önmagához, multjához, annak a mult-nak egész tartalmához, úgy hogy ez a

hűség megállta az idők minden próbáját és tisztaságában, állhatatosságában történelvő nőit. És gyengéd szóval sorolta az ezeket, akiket legközelebről sujtott a fájdalom: az özvegyet, a fiút, az unokákat — és megemlékezett a nagyon szeretetről is, Margitról, akinek kora sirja a fájdalomban megtört apának mindennapos zárandokhelye volt.

— Isten Veled, Lipót. Ez a Te egyetlen testvéred bucsuszava — hangzik lélekbemarkolóan a gyönyörű beszéd utolsó elcsukló szava.

A következő szónok, dr. Drechsler Miksa temesvári főrabbi a nagy baráti község gyászát, a maga rokoni és baráti fájdalmát tolmácsolja megkapó szavakkal. A sötétben maradtak, a vezetőjüktől megfosztott tévelygők fájdalmas útját rajzolja meg, akinek élete most már nélküli a legnagyobb fényességet, dr. Kecskeméti Lipót ihletett vezetését. Az erdélyi országos rabbi egyesület szónoka dr. Löwi Ferenc marosvásárhelyi főrabbi következett ezután. Megköszönte az elköltözöttnek, hogy önzetlenül és ihletett lélekkel dolgozott a zsidó vallási öntudat mélyítésén és a próféta tanok terjesztésén.

A nagyváradi hitközség gyászát dr. Konrád Béla hitközségi elnök tolmácsolta igaz, őszinte, szívből jövő szavakkal. Elmondta, mit köszönhetett a község dr. Kecskeméti Lipótnak, ki hatalmas egyéniségével, hitének és gondolatainak erejével, páratlan szónoki művészetével maga köré tudta csoportosítani községének valamennyi tagját, azokat is, kiket életfelfogásuk eltávolított a vallás hagyományos gyakorlásától.

Kecskeméti Lipót, a próféta ember és pap ezeknek is végtelen sokat, igaz zsidó szellemet és élelástást tudott nyújtani. S a község Kecskeméti Lipótnak köszönhette a kulturális és emberbaráti intézmények egész sorát. Az elárvult hívek most pótolhatatlannak érzik a veszteséget, mely őket Kecskeméti Lipót halálával érte.

Dr. Adorján Ármin, az erdély-bánati országos iroda elnöke, az országrész egész zsidóságának nevében búcsúzott a nagy halottól, majd végül dr. Kabos Béla, a nagyváradi hitközség elnökhelyettese mondott mélyen átértett búcsúztatót a hitközség összes intézményei és iskolái nevében.

A beszédek s a főkántor gyászenekének elhangzása után befejeződött a gyászszertartás templomi része. Megindult a végeláthatatlan, hatalmas tömeg a temető felé. Kinn az utcán, ahol tízezer nyi tömegek várták türelemmel a szakadó eső ellenére a szertartás végét, sűrű sorfalak fogadták a koporsót, melyet gyalogosan, kézen visznek a hívek és barátok a másiél órányira levő temetőig. Elöl a Kecskeméti Lipót-liceum cserkéseinek csoportja halad. Ezek kísérik dr. Kecskeméti Lipótot utolsó útján a temetőig, hol megkezdődik a szertartás második része.

Dr. Vágvölgyi Lajos aradi főrabbi az első szónok itt, ki nagynevű elődjének, Rosenberg Sándornak, az elhunyt apósának és kiváló mesterének emlékét idézi. A sírnál, mely a Megboldogult húsz évvel ezelőtt tragikusan elvesztett Margit leányának sirja mellett van, a zsidó liceum nevében Sebestyén tanár, a Kereskedelmi Csarnok és kereskedői intézmények nevében Farkas I. s a kolozsvári hitközség nevében dr. Weinberger főrabbi búcsúzik meghatottan dr. Kecskeméti Lipóttól. A Magyar Párt helyi csoportjának szónoka, dr. Soós Károly, méltatja az elhunynak elvűségét, anyanyelvéhez és a magyar kultúrájához való törhetetlen ragaszkodását és a Magyar Párt helyi intézőbizottságában kifejtett értékes munkásságát. Tabéry Géza író a Szigligeti-Társaság nevében dr. Kecskeméti Lipótról, a költőről beszél, ki a magyar nyelv tisztá kútjának vizét permetezte a szomjazókra — annak a kútnak vizét, amelybe soha nem dobott követ.

A szertartás a testvéreknél, dr. Kecskeméti Árminnak utolsó, meghatott búcsúszavaival fejeződik be. Azután felhangzik az árvák Kaddis-imája a frissen felhantolt sír felett. Könnyes szemekkel, csendben oszlik a tömeg, magával vive a további életúra egy nagy lélek, egy igaz ember, egy próféta pap ragyogó és halhatatlan emlékét.

Az oradeai nyugati szertartású izr. hitközség elnöksége, előjárósága, képviselőtestülete fájdalomtól porig sujtva közli, hogy

főtisztelendő

Dr. Kecskeméti Lipót

hitközségének 46 éven át köztisztelvényben álló és országos híru nagy papja tragikus hirtelenséggel elhunyt.

Munkában és alkotásokban, elismerésben, de küzdelmekben is rendkívül gazdag pályája volt. Ragyogó szelleme és nagy tetteje rendkívül nemes szívvel, szilárd jellemével, lelki tisztaságával olvad egybe. Szive mindig a fenségeshez vonzódott, amelyet az emberiséghez és különösen a szenvedőkhöz való nagy szeretet dobogtatott.

Fenkölt szelleme hitközségünk örök égő mécsese lesz, amelynek lángja mindörökké égni fog gyászoló hivi lelkében.

Drága halottunk temetése kedden délután volt az Avram Jancu-utcai nagytemplomból.

Mik vagyunk . . .

Irta: Fried Ignác

Atomnyi kis féreg futkos a földön élelme után, ayomtalanul tűnik el az emberi lábnyomon. Igénytelen fűszál törékszik fölfelé, egy lépés és elvesztve kenyerét, a harmatcseppet, elhervadt, hogy gyökeréről új növény keletkezzék új reményekkel. Az emberi elme vagy szeszélye gyakran beavatkozik a természet törvényeibe, csak önmagával szemben tehetetlen.

Mik vagyunk? Por és hamu vagyunk és mégis különösen mi, zsidóvallású magyarok, a gyűlölet háromszoros vasgyűrűjével körülölvözve, rájuk, marjuk egymást, mintha ez volna rendeltetésünk.

• Mikor értjük meg már egymást és ahelyett, hogy idegenekre — kik fájdalomukat nem értik, nem érzik — bízzuk ügyeink elintézését, testvéri szeretetben keresnénk a megoldást.

Nagyok és kicsinyek, jóllakottak és éhezők, nem érzitek, hogy e jeges atmoszférában egymásra vagyunk utalva. És hol vannak az őszinte, független gondolkodású barátok, akik igaz zsidó érzésüktől ösztönözve, ha kell, erőszakal is, békét teremtenének?!

Kedves hittestvéreim, ha soká ké-sünk a méltányos béke megteremtésével, elvérzünk a gyűlölet rombolásában és nyomunkban por és hamu lesz.

Hányan jutnak be közülük

A május 25-én Budapesten Pintér Jenő tanker. kir. főigazgató vezetésével megtartott tanulmányi versenyeken ezidén is örvendetes sikerrel szerepeltek a pesti zsidó gimnáziumok. A zsidó főgimnázium növendékei közül Dániel László, a szakkörökben is általánosan elismert, kitűnő classica-philologia professzornak, Dr. Kertész Árminnak tanítványa (az ő növendékei közül az utóbbi években majd mindig bejutott valamelyik a tanulmányi verseny győztesei közé!) főképp meglepően klasszikus irányával érdemelte ki a latin verseny második helyét. (Ugy látszik, a sakkban is sokra viszi: a télen a Vigadóban tartott szimultán-mérkőzésen az egyetlen volt, aki sikerrel szerepelt Aljechin világbajnokkal szemben.) — Singer Gábor a fizikai versenyen nyert dicséretet. — A zsidó leánygimnáziumnak viszont Bródy Éva hozott dicsőséget, aki a mennyiségtani versenyben kapott dicséretet.

A tanulmányi verseny többi győztesei közül zsidó szülők gyermeke Kádár György budapesti II. áll. reáliskolai tanuló, a mennyiségtani verseny első he-

MEINL

KÁVÉ

FOGALOM

lyezettje is, valamint Sachs János budapesti VI. áll. reálgimnázium növendéke, a történelmi verseny második és Kálmán László budapesti II. áll. reálgimnázista, a fizikai verseny harmadik helyezettje. Dicséretet nyertek még: a földrajzi versenyben Kestler István budapesti V. áll. reáliskolai, a természettudományi versenyben Engel György budapesti VI. áll. reálgimnáziumi, a fizikai versenyben Hel-

mann Károly budapesti V. áll. reálgimnáziumi maturáns.

Íme az idei középiskolai termés legjavának egyharmada. Az ország legjobb diákjai. Vajjon hányan jutnak be közülük az egyetemre, ahová társaik közül kiemelkedve jogot váltottak maguknak tehetségükkkel, szorgalmukkal, céltudatosságukkal, a tanulmányi versenyen is bebizonyult hivatottságukkal.

Még mindig folyik a vér Palesztinában

A zavargások héthetes mérlege — Bombamerényletek, gyújtogatások, nyílt arab lázadás a kormány tekintélye ellen — 28 zsidó halott — Egy millió fontnyi zsidó vagyon pusztulása

Június elején, hét héttel a palesztinai zavargások kezdete után, még mindig nem tért vissza a Szentföldön a nyugalom. Az arabok mozgalmá a nyílt lázadás formáját öltötte magára: Jaffában, Nablusban és számos más arab helyen proklamációk szólítják fel az ijúságot, hogy fejtsen ki aktív ellenállást az államhatalom ellen, bojkottálja a zsidókat, sőt sokhelyen nyíltan lázadásra hívják fel az arabokat.

Napról-napra ismétlődnek a bombamerényletek, a táviróvonalak és vasutak elleni támadások. Az angol kormány egyre újabb katonai erősítéseket von össze Palesztinában. Az arab sztrájkvezéreket a Beer Seva melletti koncentrációs táborba vitték; napról-napra tartóztatnak fel a szíriai és transzjordániai határ mentén nagyobb fegyverszállítmányokat, melyek az arab lázadók részére érkeznek. A kormány azzal a tervvel is foglalkozik, hogy zsidókból rendőri segédcapatot szervez. A haderő összes tisztjeit rendőri hatáskörrel ruházták fel, ami annyit jelent, hogy letartóztatásokat foganatosíthatnak. Az arab lapokat két hétre betiltották.

Mindezek az intézkedések azt mutatják, hogy az angolok komolyan elvannak szánva a lázadásra fajuló arab mozgalom elfojtására. Sajnos, eddig nem lehet e törekvés teljes sikeréről beszélni, noha kétségtelen, hogy az angolok korrek és erélyes magatartása ed-

dig is elejét vette a súlyosabb vérontásnak. Így is a zsidó áldozatok száma június elején 28-ra emelkedett: Jeruzsálem mellett lesből lelőtték Franz Borchardt Németországból bevándorolt zsidót, a Jeruzsálem és Tel Aviv közt közlekedő autóbusszra lövöldöző arabok golyói megölték Rachman Kolontarovot, a jeruzsálemi egyetem hallgatóját és súlyosan megsebesítették Meir Schuchmann sofőrt. Meg kell jegyezni, hogy az utóbbi napok összetűzése során a katonasággal való harcban több arab is életét vesztette.

Gyakoriak lettek a gyújtogatások és ültetvénypusztítások is. Különösen Dél Palesztinában tömérdek fát tettek tönkre a lázadók. Az így elpusztult zsidó vagyon értékét egymillió fontra becsülik. Három nagy tűz pusztította el a délpalesztinai zsidó ültetvények egy részét; Haifa mellett és Migdal és Kfar Chassidim telepek között nagymennyiségű gabona pusztult el. Migdalban és Chederában fákat irtottak ki a támadók. A Karkur melletti ültetvényeken több, mint 5000 fiatal fát pusztítottak el. Tel Aviv és Jaffa között egy zsidó fatelepet gyújtottak fel és a tüzoltókat meg egy vasúti híd ellen, de a mozdonyvezető ébersége megakadályozta a katasztrófát. Az arabok sztrájkja még tart. A légkör feszült; a szentföldi zsidóság érzi, hogy a súlyos megpróbáltatás ideje még nem mult el.

Miért nehezíti meg az Országos Iroda a szegény zsidó diákok hitoktatását?

Régóta hangoztatjuk, hogy a fórumon hangzó fellengő jelszavakat élesen meg kell különböztetnünk a száraz tényektől. A zsidó fórumokon egyebet sem hallunk, mint szavakat a jövő nemzedék hitvédelméről, ezzel szemben azonban a gyakorlat igen szomorú, sőt mondhatjuk, ennek éppen az ellenkezője.

Most ismét egy olyan intézkedést kell a légelesebb kritika pergőtüze alá vennünk, amely alkalmas arra, hogy szülöket és gyermekeket egyformán a zsidó intézmények ellen hangoljon, elkerültsen zsidó családokat és elvessenek már az ifjúkorban olyan magvakat, amelyeknek termése a hitélettel szemben való teljes közöny, vagy a — kitérés.

Kezünkben van a 41.200/935. v. 1. számú ügyirat, amely a „Magyar Izraelita Országos Iroda... kérelmére” intézkedik a középiskolába járó zsidó tanulók hittan-tandijára vonatkozólag. Ellenkezőleg a mostanáig meghonosodott rendszerrel, amelynek értelmében a hittan-tanárak szedték be nyugta ellenében a tandíját, a tanulók az illető iskola igazgatóságától kiállított csekket kapnak, amelyben a hittan-tandíj ugyanolyan százalékban van megállapítva, mint a rendes tandíj és ezt tartoznak fizetni. A rendelkezés így végződik: „Az iskola igazgatója a hitközség megkeresésére azt, aki a hittan-tandíját nem fizette le, a tanulók közül törli és erről a hitközséget értesíti.” Szóval nem kevesebbről van itt szó, mint arról, hogy a szegény zsidó tanulókat nemcsak a rendes tandíj miatt fogják az iskolából hazaküldeni, hanem a hittan-tandíj miatt is.

Mielőtt rátérnénk a hitközség eme „legújabb hitvédelmi vívmányának” kritikájára, általánosságban leszögezzük, hogy egyáltalában ellene vagyunk annak, hogy a gyereket a tandíjnemfizetés miatt tanulótársai előtt megszégyenítsék és hazaküldjék. Hol van a Szentírásban olyan parancsolat, hogy „büntesd meg az apák szegénységét a gyermekekben?” A tandíjakat általában a közadók módjára kellene beszédni és ezzel nem a diákság között különbséget tenni szegény és gazdag tanulók között.

Átérve a hitközség intézkedésére nézetünk szerint: 1. A hitközség kötelessége a hitélet fejlesztése. Hogyan akarja ezt a hitéletet az ifjúságban fejleszteni, ha a diákokat megakadályozza abban, hogy az órákat és így a hittanórákat is látogassa. 2. Minden teherbíró zsidó köteles hitközségi adót fizetni. Miért fizeti ezt a hitközségi adót? A templomba a nagyünnepeken nem mehet, ha a vallás

előírásait meg akarja tartani, akkor a páskzát és a vágatásokat búsán meg kell fizetnie, a kóser húst drágábban vennie. A hitközségi adó fejében legalább megkövetelhetné azt, hogy gyermekét vallástanra oktassák. 3. Tudomásunk szerint az állam és a város megfelelő összegeket ad a hitközségnek a vallásoktatásért. Ha a közületek már a vallásoktatást megfizetik, miért akarja ezt még egyszer beszédni a híveknek?

Azt is mondhatná valaki, miért ne fizessen az, akinek pénze van. De akkor miért bolygatták meg a mostani rendszert? Hiszen tandíjmentességnél csak „szegény és jó tanulórol” lehet szó, mert ez a kettő alapföltétele a tandíjmentességnek. Ha tehát valaki már az államtól, vagy a várostól bizonyosfokú tandíjmentességet kap, miért nem ad annak a hitközség is tandíjmentességet? Miért állapítja meg ő is ugyanazokat a fokozatokat, amikor a fokozatok megállapítása csupán azt a célt szolgálta, hogy a tandíjmentesség sorából igen sok jó és szegény tanulót kizárjanak?

Mi itt a teendő? A legsürgősebben ki kellene adni olyan rendelkezést, amely kimondja: „Minden tanuló, aki bármilyfokú tandíjmentességben részesül a hitközségi tandíjfizetés alól mentesítettik.” Ez az egyedüli helyes intézkedés, amely ebből a helytelen intézkedésből még jó intézkedést csinálhat.

Cikkünket egy a hitközségi házi sajtóból ismert idézettel zárjuk: „Szabad-e olyan időkben, amikor jogaink bástyáját ostromolják, olyan időkben, amikor egy akarat, egy gondolat kellene a magyar zsidóságnak olyan időkben, amikor egész felekezetünk ezisztenciális erkölcsi és gazdasági létéről van szó, szabad-e sorainkból?” — megnehezíteni a szegény zsidó gyerekek tanulását?

Ezt a mondatot Stern Samu, az Országos Iroda elnöke mondta és mi csak a konkluziót írtuk hozzá. Ne úgy valósítsa meg az Országos Iroda és Stern Samu a zsidóság hitvédelmét, hogy megnehezíti a zsidó diákok hitoktatását.

Cikkünk megírása után értesültünk, hogy a fővárosi középiskolák zsidóval-lású diákjaiknak osztályönökeik már ki-osztották a hitközségi tandíj befizetésére szilgáló csekklapokat, azzal a figyelmeztetéssel, hogy ha záros határidőn belül nem küldik be a tandíjat, visszatartják bizonyítványaikat.

Gratulálunk a Sip-uccának a szegénysorsú zsidó ifjúság érdekét szolgáló e legújabb intézkedéséhez. Kétségkívül je-

lentősen hozzá fog járulni ahoz, hogy halás szeretettel gondoljanak hitközségükre, annak vezérére és legfőbb inspirátorára: az utólérhetetlen Egykarrta.

— **Zsidó frontarcosok világkongresszusa.** A világ zsidó frontarcosai június 27. és július 4-e között Wienben világkongresszust rendeznek, amelyen a zsidó vallású magyar frontarcosok is küldött-séggileg vesznek részt. A résztvenni szán-dekózók kívánságuk szerint vagy az egész programban, vagy csak az első három megnyitó napon vesznek részt. Utóbbi esetben visszautazás Péter-Pál estjén, olcsó utazásról és ellátásról kellő időben való jelentkezés esetén gondoskodik a rendezőség. Családtagok is részt-vehetnek. Jelentkezések Schuller Jenő okl. mérnöknl (V., Pannónia u. 112.-a), írásban vagy telefonon (91-6-87), Rész-letes felvilágosítás ugyanott.

— **Érettségiző diákok a temp/omban.** Megható jelenet folyt le pár héttel ez-előtt a nyiregyházi zsidó templomban. A péntekesti istentisztelet keretében bú-csúzták a diákok dr. Bernstein Béla fő-rabbitól és méltó munkatársától: dr. Wax Aladár rabbi-hitoktatótól. Ungár László az egész templomban hallható érces hangon beszélt a maturánsok nevében. A hála, a szeretet szavával búcsúzott azoktól, akiktől nemcsak tudást nyertek, hanem zsidó öntudatot és kitartásra buz-dító erős akaratot. Dr. Bernstein Béla főrabbi megáldotta a küzdelmes életbe induló ifjúságot. Lelkükre kötötte a zsidó tudás ápolását és gyarapítását. De nem elég az értelem művelése, mert a jó-zanul mérlegelő ész mellett szükség van a meleg zsidó szívre is, mely mindig készen álljon, ha a közösségért való munkáról van szó.

— **A monori izr. hitközség ifjúsági Csoportja** május 24-én Pap Izsák-estet rendezett. Dr. Klein Jenő, az Ifjúsági Csoport elnöke köszöntötte a nagy számban megjelenteket, majd vázolta a kul-turest jelentőségét, melynek célja, hogy a hitközség nagynevű rabbijának költői munkásságát ismertesse és hitközsége ifjúságának lelkét hódoltassa meg a tiszta és nagy szellem előtt. Dicker Károly Pap Izsák költészetét tárgyaló mélyen szántó tanulmánya, valamint Brüller István és Grosz Dezső pompás szavatai nagy sikert arattak. Végül Pap Izsák köszöntö meg az öt váratlanul ért ünneplést és a zsidó költő lelkéről beszélt.

— **A VAC nemzetközi mérkőzése.** A VAC szépen szereplő kézilabda szakosztálya az elmúlt héten az alsóausztriai kupagyőztes Neunkirchen Sportclubot látta vendégül és azt végig nagyon szép mérkőzésen 9:6 arányban legyőzte.

Lampl bácsi nyugalomba akart menni

Nyugdíj-kaland a sipországi kancellárlán — Az Egyakarat mint számoló-bűvész — „Ít a nyugdíj, ott a nyugdíj, hopp . . . sehol sincs a nyugdíj . . .“

Lampl bácsit minden templomjáró pesti zsidó ismeri és szereti. Már nem mai gyerek, körülbelül 70 éves lehet (bis hundertundzwanzig) és már több, mint négy évtizede végzi lelkesen és fáradhatatlanul a sámeszi teendőket.

Lampl bácsi annak idején, szolgálatba lépésekor, az akkori szokáshoz híven akceptáló-levelet kapott a hitközségtől, amelyben a többi között azt is biztosították neki, hogy nyugalomba vonulásakor évi 2000 aranykorona nyugdíjat fog kapni. Lampl bácsinak ennél több volt ugyan aktív korában az összjövedelme, mert havi fizetése kb. 200 pengő volt, amihez még laktér és évenként 2 rend ruha is járult, no meg egy kis mellékkövédlem is csurrant-cseppent, — mégis ezelőtt négy évvel elhatározta, hogy nyugalomba fog vonulni. Negyven év, épen elég.

Elment tehát Lampl bácsi a kancelláriára. Az Egyakarat tudomásul vette a szándék bejelentését és Lampl bácsit néhány nappal későbbre újra magas színe elé rendelte. Addig kikerestette a fő öreg „priuszát”. Ez négy év előtt történt. Lampl bácsival újabb tisztelgések közölte az Egyakarat, hogy az ő számtása szerint csak 1936. januárjában tölti be szolgálatának 40. évét, ha tehát most akar nyugalomba menni, akkor „zweimal zwei ist vier... fünfmal sieben sind fünfundreissig... szóval akkor kap összesen havi 68 pengő nyugdíjat...” Lampl bácsi elszédült. Kezdte magában felmondani az egyszeregyet, magyarul is, németül is, elülről hátra és hátulról előre, de sehogyse jött ki neki a jogos havi kb. 200 pengős nyugdíj helyett a 68 pengő. Próbált tehát tiltakozni, de persze, semmi foganatja sem volt a szavának.

Elment.

Lampl bácsi sokat morfondírozott az eseten és végül is abban állapodott meg, hogy tulajdonképpen nem is muszáj neki nyugalomba menni. Hiszen ő csak szándékát jelezte, de nem kérte még a nyugdíjazását. Ő tehát szó nélkül tovább szolgálhat, mintha mi sem történt volna. Annál is inkább, mert hiszen éppen az Egyakarat állapította meg, hogy még csak 4 év múlva telik le a 40 éve. Ő tehát tovább végezte a dolgát úgy, mint eddig. Ellenben az Egyakarat attól kezdve már nem a régi illetményeit

utalta ki neki, hanem nyugdíjazás nélkül — a havi 68 pengős nyugdíjat. Már a 2 rend ruhát sem engedélyezte, meg az egyéb járulékokat sem, az OTI-díjakat se fizette és átöbbsi, és átöbbsi. Ez így ment négy évig. Lampl bácsi nem vette tudomásul, hogy az Egyakarat őt nyugalomban lévőként kezeli, az Egyakarat meg nem vette tudomásul, hogy Lampl bácsi ép úgy teljesíti tovább is szolgálatát, mint annak előtte.

Végre is Lampl bácsi megelégedte ezt a társasjátékot, nagy elhatározással nekirugaszkodott és tavaly — miközben még szolgálatot teljesített — panasszal fordult a községkerületi bírósághoz. És akkor tapasztalnia kellett, hogy az Egyakarat egyszeregyét, amelyet ő sehogy sem tudott kapiskálni, meg az Egyakarat jogelveit, amelyek ellen az ő igazságérzése hevesen tiltakozott, ott megértésel akceptálták. Elutasították Lampl bácsit és még 50 pengő perköltségben is

elmarasztalták, amit most a havi 68 pengő járandóságából fizethet.

Történt pedig időközben, hogy a pesti hitközség, amely szenvedélyesen pereskedik alkalmazottaival és nyugdíjaisaival, egy hitoktatóval folytatott nyugdíjperében olyan kuriai döntvényt kapott, hogy nyugdíj-perekben a községkerületi bíróság nem illetékes, hanem ezeket a pereket a rendes bíróság elé kell vinni.

Most hát Lampl bácsi is újra meg fog próbálkozni a maga igazának megszerzésével. Oda nyugodtan is fordulhat, ott nem érvényesülhetnek a felekezeti politikai szempontok . . .

Kíváncsian várjuk, hogy fog ott válni az Egyakarat számoló-bűvésze.

Utóirat:

Lampl bácsi családjában, úgy látszik, tradíció a sámeszi hivatás. Testvéröccse a budai hitközséget szolgálta. Mult évben ment nyugalomba. A budai hitközség 26 évi szolgálat után havi 200 pengő nyugdíjat fizet neki — a laktérben kívül. Azóta Lampl Ignác pesti sámesz, aki 41 év után laktérrel együtt összesen havi 68 pengőig tudta vinni, annak a furesza gondolatnak csinál propagandát, hogy ne a budai hitközséget olvasszák be a pestibe, hanem megfordítva: a pestit a budaiba . . .

Amikor a segélyezett fizet — Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A fakóképző, állástalan tanár

— Semmi kifogásom ellene, kedves tanár úr, akár szóserint is leköszölheti a beszélgetéseinket. Elvégre nem kell szegénykeznünk nézeteink és gondolataink miatt. Azt sem bánom, hogy ellenlékí körít. Csak egyet nem szeretek ezekben a „Beszélgetések”-ben. Miért vagyok én ott állandóan a „termetes részvénytársasági igazgató,” maga meg a „fakóképző állástalan tanár”? Mi a felekezeti közéletünket érintő kérdésekről szoktunk diskurálni, ugyebár? Hát két ellentétes felfogást, két különböző meggyőződést, vagy kétféle gondolkodásmódot jelent az igazgató, meg a tanár, a ránk aggott mindenféle jezőkkel együtt?

— Hát . . . nem tagadom, én igenis úgy gondolom. Persze egy kicsit megstilizálva, így áll a dolog. Itt két em-

ber áll egymással szemben. Az egyik képviseli a hatalmat, a másik a hatalomnak kiszolgáltatót. A tanár — a mi felekezeti közéletünkben — nem szellemi értéke szerint számít, mert lehet akármilyen tudós, ha egyszer szegény ember, akinek pláne a hitközség a „kenyéradó gazdája,” akkor senkinek és semminek se számít, akkor még saját meggyőződése és véleménye se lehet, csak az, amit fölülről engedélyeznek neki. Akkor Bródy Sándort és Kiss Józsefet mint költőket csak úgy értékelheti, hogy ez bennük az „ő költők” értékét ne tangálja, Spinóza filozófiáját csak úgy értelmezheti, ahogy ezt ők helyeslik, tanári és pedagógiai elveit csak úgy követheti, hogy az ne zavarja meg az előljáró és képviselőtestületi uraknak egyik-másik szülői-

Kérjen mindenüt JUBADONT

orth. kóser
fogkrémet, mely Polák Ábrahám bonyhádi rabbi felügyelete alatt készül
Gyártja: **STOMATIN és PERYXOL**
fogápolási cikkek gyára — Budapest, VII., Rottenbiller-utca 8. sz.

vel fennálló baráti vagy esetleg üzleti nexusát. Még szerencse, hogy az a tanár „állástalan”, mert legalább nem indíthatnak ellene fegyelmet, ha önfelédten mégis kibuggyantja a saját meggyőződését. Hogy „fakóképű” — Istentem, hát a mi felekezetünknel, „a népek tanítójánál” tanítónak lenni, — igazán nem színesítheti az életöröm pírjával az ember arcát.

— Most következem én, ugyebár? Hadd nézek hát a tükörbe.

— De nem szabad megharagudnia azért, amit mondok. Hát igen, Ön igazgató. De nem iskolai, hanem részvénytársasági igazgató. Vagyis olyan valaki, akinél a legfőbb irányító elv: az anyagi érdek, precízebben: a minél nagyobb üzleti haszon. Megvallom egészen őszintén, magam is aszerint értékelem a részvénytársasági igazgatókat, mint ilyeneket, hogy mennyire tudják vállalatuknál az anyagi sikereket felkocni. De azt nem szeretem, ha a közéletben szerepet vállalnak, mert hiába, a részvényeknek fertőző hatása elől nem menekülhetnek. Mintha agyuk minden egyes sejtjében egy-egy részvény bújna meg. Ahogy a saját részvénytársaságában az igazgató valóságos kényúr lehet, aki az alkalmazottaknak nemcsak a munkarejével, hanem még a politikai, társadalmi stb. felfogásával is rendelkezik, mert ha nem paríroznak, hát egyszerűen elvesztik a kényerüket — azonképpen akarja felfogását, akaratát, érdekeit szolgálni és érvényesíteni a közéletben is. Először is, itt is mindjárt igazgató, diktátor akar lenni, vagy legalább is olyan alidiktátor, aki a diktálásban részt vehet. Másodszor itt is a maga részvénytársaságának az érdekei vezetik. Ebből a pozíciójának tekintélyét akarja növelni a közéleti szerep tekintélyével. De főképp azért nem szeretem ezt az asszociációt, mert sohasem a publica honestas elveit és moralitását érvényesíti részvénytársasági igazgatói habitusában, hanem akaratlanul is megfordítva: a részvénytársasági igazgató ridég, üzletesen számító és hatalmi kiméletlenségben jelentkező attitűdjét viszi magával a közéleti szerepbe is. Olyannyira, hogy sokszor kacagni kellene rajta, ha olyan elszomorító nem volna.

— Mindezt pedig valami aktualitás mondatja Önnek, kedves tanár úr?

— Hát nem épen, de azért elmondok Önnek egy példát annak illusztrálására, hogy a részvénytársasági igazgatói szellem hogyan érvényesül hitközségünknel. Sőt nem is az er-té-szellem, hanem az Istenben boldogult régi em-esz szellem. Talán emlékszik

még, mik voltak ezek az egykori em-eszek, a „mint szövetkezett”-bankocskák. Az ember elment hozzájuk naívan kölcsönt kérni, tudva, hogy a kölcsön jó drága ugyan, de hát konvertálni kellett az adósságokat és még egy kis készpénz is kellett. Mire az em-esz lebonnyolitotta az ügyletet, a fél készpénzt nem kapott ugyan, az adóssága azonban most már egy helyen volt, de annak fejében szépen kikerekedett fölfelé. Hát pont ilyen mulatságos em-eszmutatványt produkált kancelláriánk em-esz-szellemének inkarnációja: a fölülmúlhatatlan Egyakarat. Ismeri direktor úr ezt az esetet, az előkelő hitközségi művész-alkalmazott esetét az Egyakarral? Nem? Nohát ezt hallgassa meg. A művész leánya menyasszony lett. Most másodszor megy férjhez. Az apai szívre súlyos gondok árnya borult. Mit tegyen? Gondolta magában: itt csak a hitközség segíthet, „a kenyéradó gazda”. Hiszen amikor először ment a lánya férjhez, akkor is boldogult Kaszab Aladárhoz fordult, ő volt akkor a rasekol, és engedélyezett is neki a hitközség részéről 2.500 P. kiházasítási segélyt. Most is ezt az utat fogja megpróbálni. Elment a rasekolhoz. Legalább 1.500 pengőre számított. Megértő fogadtatásra talált: szíves gratuláció, ígért, biztatás. „Majd megbeszéljük”. A gondterhelt apa megkönnyebbült lélekkel távozott.

— No látja, és maguk soh'se akarják elhinni, hogy az egy „csupa szív”-ember!

— Várjon csak kérem. Most jön a második felvonás. A művész igen reáisan és helyesen úgy gondolta, hogy neki most az Egyakarathoz kell elmenie. A Führer már megígérte, tehát ott rendben van a dolog. De köztudomású, hogy az ő akaratát az Egyakarattal szankcionálni. Elment tehát a kancelláriára is. Ott is gratuláció és miegymás. „Majd csinálunk valamit, tessék 1—2 nap mulva jönni”, — szolt a biztatás. A művész most még nyugodtabban távozott. Két nap mulva újabb tisztelgés a kancellárián. Az atmoszféra egy kicsit hűvösebb, bár az Egyakarattal most is meleg baritonján szólott a szárnyaló tenorhang tulajdonosához. „Kérem, mi méltányoljuk az Ön érdemeit, de most más a hitközség helyzete. Annnyit nem tudnánk adni, mint a multkor. Most 1.500 pengőt adunk. (A boldog tenoristaszív vidáman dobolt.) De — folytatta a bariton — de a dolog nem oly egyszerű. Ön tartozik a multkori esküvő idejéből a hitközségnek 2.500 pengővel. Ennek a visszafizetése már régen esedékes

lett volna. De ismét méltányolva az Ön érdemeit, a kamatokat nem fogjuk számítani. Tehát a 2.500 pengőből most le fogjuk vonni az engedélyezett 1500 pengő kiházasítási segélyt, úgy hogy Ön rendezheti az ügyet 1000, azaz egyezer pengő lefizetésével. Azt hiszem, elég méltányos . . .

A tenorhang világhosszára borus redkedség fátyola árnyasodott.

— Igen, elég méltányos . . . de . . . hisz ez lehetetlen. Én nem adni, én kapni akartam. Én nem tudom a lányomat férjhez adni abból, ha én most a hitközségnek visszafizetek 1000 pengőt. Honnan, miből? A trillákat nem tudom felváltani . . .

Az üveghangból tompa, fakó sutto-gás lett.

— Másképp nem tudom megcsinálni — dörmögött a bariton. Legfeljebb azt tehetem még, hogy két részletet engedélyezek. Ötszáz pengőt most elsején fog visszafizetni, ötszázat pedig a legközelebbi elsején. Mást nem tehetek.

A tenor szédülten fordult ki a kancelláriából és haladéknélkül a folyosó másik végére tántorgott az elnöki előszobába. Hamarosan beljebb került.

— Méltóságos uram, ez lehetetlen . . . Kérem, alázattal kérem, ne tessék engem segélyezni. Nem kérem ezt a segélyt, mert ez nekem ezer pengőmben kerül. (És elsírja szörnyű esetét.) Kérem, boldogult Kaszab Aladár ezt nem kölcsönképpen adta! Szó sem volt arról, hogy ezt vissza kell fizetnem. De ha havi 50 pengővel lehetne . . . Azt még Isten neki.

A „csupa-szív” ember könnyekig meghatódott :

— Majd beszélék az Egyakarattal. Mit cifrázom a dolgot, direktor úr, a tenorista elkezdett pendlizni az elnöki szoba és a kancellária között. Végre is az elnöki befolyás kieszközölte, hogy a tenor néhány nap mulva a kancelláriára hívták.

— Kérem, az Ön érdemeire és a felsőbb ajánlásra való tekintettel havi 100 pengős törlesztést engedélyezünk a legközelebbi elsejétől számított tíz hónapra — baritonizált az Egyakarattal. A tenorista megtörve távozott.

A lépcsőn lefelé skálázva a tanulságot így dúdolta el a művész egy barátjának :

„Először tudd meg, hogy bármit akarsz, mindenki más előtt az Egyakarattal kell beszélned. Másodszor: Az Egyakarathoz pedig ne fordulj, mert rossz üzletet fogsz csinálni”.

— Lássá, direktor úr, erről az em-esz szellemről beszéltem. Ez a história pedig az első szótól az utolsóig — emesz.

A X. községkerület közgyűlése

A X. Községkerület ez évi közgyűlést június 7-én, vasárnap d. e. 10 órakor tartotta Siklóson. A képviselők és nagyszámú vendégség a hitközség termében gyűltek össze, ahol Vida Miklós hitközségi elnök üdvözölte jánosi Engel József m. kir. udvari tanácsost, mint a községkerület illusztris vezérét, majd felkérte a közönséget, hogy a templomban tartandó istentiszteletre vonuljon fel. Az ünnepély a „Hiszekegy“-el vette kezdetét s dr. Silberstein Adolf főrabbi mélyen szántó szavakkal fejtegette a nap jelentőségét.

A közgyűlést jánosi Engel József elnök nyitotta meg, jelentvén, hogy az Orsz. Iroda elnöke és vezetősége távirati úton üdvözli a képviselőket és Isten áldását kéri munkájukra. A napirendre áttérve dr. Greiner József főjegyző ismertette a községkerület belterjes munkáját, melyet a Tolna- és Baranya megyék hitközségeinek érdekeit a lefolyt évben a vezetőség lefolytatott, közölte a zárszámadást és 1936 évi költségvetést, melyet a közgyűlés egyhangulag elfogadott. Majd általános tetszés mellett vázolta az ifjúsági csoportok helyi megalakulásait, melyek hivatva lesznek közelhozni az ifjakat a felekezeti élethez, egyben hivatott vezetés mellett alkalmat nyújtani arra, hogy a tudomány és művészet ápolásával az egyetemes kultúra munkásaivá váljanak. Előterjesztése alapján a közgyűlés e csoportokat megalakultaknak jelentette ki és megválasztotta a községkerület ifjúsági vezérbizottság tisztikarát. Diszelnök lett jánosi Engel József, elnökök: dr. Greiner József és dr. Krón Ferenc, ügyvezető-elnök: dr. Silberstein Adolf.

Dr. Silberstein Adolf főrabbi ezután az egységes elemi és középiskolai hitanterv elaborátumát terjesztette be, melyet a közgyűlés nagy tetszéssel fogadott és elrendelte annak kinyomtatását. Tanfelügyelőül dr. Flesch Ármin mohácsi és dr. Silberstein Adolf siklósi főrabbiakat jelölte ki a közgyűlés. Az egyetemi tanulmányokkal kapcsolatos problémákra vonatkozóan dr. Wallenstein Zoltán pécsi főrabbi hatásos beszédben szólalt fel, megállapításait a közgyűlés egyhangú tetszéssel fogadta.

A vallás gondozás tárgyában dr. Kremer Mór rabbi adott egybeegő referátumot. Az indítványok során a XI. községkerület határozati javaslata, a munkanélküliek nyilvántartása, egyes fiókhitközségek átszervezése kongresszusi szervezettü anyahitközségekhez, új rabbiállások betöltése kerültek szóba. A közgyűlés ezzel véget ért.

A közgyűlés tagjait ezután a siklósi hitközség látta vendégeül. A közbéden a beszédek sorát jánosi Engel József elnök nyitotta meg, hódolatát fejezte ki a Kormányzó úr Ófömlétsága iránt. A

napi kérdések változatos témáit dr. Greiner József, dr. Krón Ferenc, dr. Rubinstein Mátyás, Vida Miklós és dr. Wallenstein Zoltán fejtegették a bankett során.

Hogyan vált ki a pesti hitközség az óbudaiból?

Irta: Gálosi Soma

Az óbuda-i hitközség legutóbb tartott tisztújítása után tartott társasvacsorán Dr. Orova Zsigmond az újra megválasztott elnök beszédében, rátérvén a pesti nagy hitközséggel való viszonyra, hangsúlyozta, hogy az olyan, minő csak anyja és leánya között lehet. Az anya valóban már száz éves volt, mikor a pesti leányzó kivonta magát hatalma alól.

Általánosan ismert tény, hogy Pest város német magisztrátusa még a XVIII. század vége felé sem engedte meg zsidóknak az ottani letelepedést. Még meghalniok sem lehetett azon kereskedőknek, kik napközben ott megfordultak. Persze a kereskedő és iparos burgerek így akarták távol tartani a konkurenciát.

A városnak csak vásárok idején voltak tizennégy napon át zsidó lakói. Ezek az igazán országos jelentőségű sokadalmak alkották a nagyarányú termény-, nyersanyag-, élőállatforgalom piacát, a váltólejáratok, fizetési kötelezettségek terminusát és teljesítési helyét. Még a zsidók egymásközi szerződéseiben is János fejtélni vásár és hasonló határidők szerepelnek. Erre az időre tohát a nagy üzleteket élvező német polgárság megtúrta a hasznos hajtó „idegeneket”.

Természetesen, hogy a messze vidékről kocsiokon odajött ezernyi vendég élelmezése és különösen az akkor minden zsidónál természetes rituális ellátás nagy feladat és — üzlet is volt. Az óbuda-i zsidó község bírta bérben a kinstártól a vásári vendéglői és italmérségi jogot és ő adta azt tovább erre vállalkozóknak. Az első zsidók, kik Pesten telepedhettek le, tulajdonképen azon traktérosok

voltak, kik ezen jogot bérelték. Ezek és hozzátartozó személyzetük alakították az első zsidó gyülekezetet Pesten, mert hiszen valláséletük gyakorlására nem járhattak ki a mostani Vigadónál állott hajóhídon át a messze Óbudára. Kaptak is imaháztartásra engedélyt avval a határozott kikötéssel, hogy az csak egyszerű imádkozásra szolgálhat és rabbit nem tarthatnak.

Idővel azonban mégis több és több zsidó család tudott valamiképp letelepedni — a legtöbbje óbuda-i volt, — és így önként adódott, hogy saját szervezetük után törekedtek. 1789 óta ugyanis az óbuda-i főrabbi felügyelete alatt állott a pestiek hitélete és a vásárokra járó zsidóság által megkívánt kaszusz feletti felügyelet.

Élt Óbudán akkortájt egy Boskovitz Farkas nevű talmudtudós és egyébként rabbi állásra igen rátermett, nagytudományú férfiú, ki azonban Óbudán nem tudott érvényesülni, mert a szabályzat értelmében rokoni kötelékeinél fogva itt állást nem kaphatott. Rivalitás volt a világhírű Münz Mózes nagyrabbi és a kellen érvényesülni nem tudó és azért itthon sokat békétlenkedett Boskovitz Farkas között, mely még jobban kiélekedett, mikor utóbbi háza leégett és ő átköltözött Pestre, hol egyesek örömmel fogadták. Rokonsága is ott élt és némi vendéglős sokkal kényelmesebbnek látta üzletére nézve, ha köztük lakó vallási felügyelőjük van. Így tehát Boskovitzot rabbi-helyettesnek választották meg.

Érthető, hogy az óbudaiak és Münz főrabbi nem nézték szívesen a pestiek önállósító törekvéseit, mert megboly-

Dr. Frenkel Bernát vallás tanár **zsidó nevelőintézete**

VI., Aréna-út 84. Telefon: 28-8-43.

Internátus a városligeti villanegyedben, minden iskolatípus közelében, fiúknak és leányoknak.

Gyermek és diákuduló Tahin, a Pilis tövében, a Duna mentén.

Leánytovábbképző 14 évesnél idősebbeknek, közművelődési és gyakorlati irányú tanfolyamok.

gatta az eddigi szokásokat és esorbitotta a főrabbi hatáskörét. Kitért tehát a harc.

A pestiek 1796-ban a vármegyéhez intézett beadványukban panaszok előadták, hogy Saxl Márton és a néhány éve itt lakó traktérosak saját üzletük szempontjából az óbudai rabbit akarták Pesten is megválasztani, ami nem sikerült. Tehát azt határozták el, hogy mindaddig, míg az összes Pesten lakó zsidók egyhangulag nem nyilatkoznak, hogy vallásügyekben kőhez forduljanak, rabbit nem választanak. Mivel azonban most már van választott vicerabbijuk, tiltakoznak az ellen, hogy az óbudai főrabbi továbbra is rituális ügyekben befolyást gyakoroljon. Az egyenlenséget szerető óbudaiak csak békétlenséget akarnak köztük szítani, stb. Aláírva az összes pesti zsidók, kivéve Saxl Márton és három társa.

Az ügyet a vármegye a pesti magisztrátusnak adta ki, melynek felhívására éles hangon nyilatkozik Óbuda. Okmányokkal igazolták, hogy a pestiek az óbudai főrabbit helyi lelkesültek tekintik, és ájtóveteleimél rendesen, mint a helyi papot „ajándékokkal tisztelték meg. Hét éven át minden ügyben, esketéseknél, vallási eseményeknél, metszők vizsgálatánál ők vették igénybe. Hogy a pestiektől nem volt felvételi levele annak oka, hogy a legfőbb és legtekintélyesebb pesti zsidók óbudai incorporáltak, kik amúgy is az ő hatósága alatt állanak. Másodsor pedig a pesti zsidók nem is alkotnak hitközséget, mert a hatósági engedély szerint csak imaházra, rabbi tartása nélkül kaptak engedélyt, tehát nem is választhattak papot. Ennélfogva reménylik, hogy joggal megilletik továbbra is az óbudai rabbit a pesti helyi rabbi jogai. Az óbudai zsidó hitközség kitar a vallási hagyományok mellett és minden kívánsága az, hogy a könnyű hívek javuljanak; tiltakoznak a békétlenség vádjá ellen. Ha a pesti zsidók békeszeretők volnának, nem választottak volna a szabályok megsértésével olyan helyi rabbit, kinek köztük vérrokoni vannak. Kik is egyébként a városi tanács szomszédos és barátságos jóindulatát továbbra is elvárva, maradtak stb.

1796-ban az összes tolerált pesti zsidók az óbudaiak kifogása folytán kijelentik, hogy Boskovitzot rokonsági összeférhetlensége folytán nem hajlandók elismerni. A pestmegyei zsidó községek azt sem engedték meg, hogy a pestiek a rájuk eső türelmi adót maguk szedjék be, hanem továbbra is Óbuda alá tartozandóknak mondták ki őket. Közben esketni, a metszőket megvizsgálni mindig az óbudai főrabbit hívják meg a pesti imaházi előjárók.

A hatóság által felelősségre vont Boskovitz Farkas is csak „Sermoniál Vörstehner und Versorger“ és nem rabbinak jelentette ki magát és a hatóság is Liebner vendégfőnök magánalkalmazottjának tartotta. Ezt a Liebner Müncz főrabbi „asszerolta“. Végül a hatóság intézkedésére Boskovitznak el kellett hagynia Pestet. Indokolás: mivel 1790 előtt nem volt a pestieknek rabbijuk, az 1791-iki országgyűlési 38. tc. értelmében most sem lehet.

Három évre megint helyreállott a régi helyzet, de a pestiek továbbra is függetlenségre törekedtek. A vitába beleszólt az ország zsidósága is. 1799 áprilisban Koppel Mendel pozsonyi zsidó bíró, a kismartoni, pápai, és más tekintélyes községek csatlakozásával Ó Felségéhez a királyhoz fordul felségfolyamodással. Hangsúlyozzák, hogy Müncz főrabbi részére 1796 évben Ó felsége részéről aláírt működési engedély (allergnädigst ertheilte activität) alapján továbbra is gyakorolja a főfelügyeletet. Kivánták, hogy a vásárokon személyesen jelenjék meg és ezzel garantálja a kaszust.

A királyi kabinetiroda a nádor útján nyilatkozattételre leadta a pozsonyiak beadványát. Müncz főrabbi nyilatkozatában kijelentette, hogy ő sohasem akart más község vagy éppen az egész zsidó nemzet felkipasztorának fellépni, de nem tagadhatja meg, ha messze idegen országból hozzá fordulnak döntésért és tanácsért és saját nagyszámú hívének, kik üzleteik miatt naponta Pesten vannak, valamint az idegen vásár-látogatóktól nem tagadhatja meg az általuk kívánt vallási felügyeletet.

1799-ben azonban a pestiek hirtelen megválasztották a szintén Óbudáról való Wahrmann Izrael rabbinak és ezzel azután nagyjából emancipálták magukat Óbuda alól ámbár még 1802-ben is vármegyei rendelet szerint nem nevezheték magukat hitközségnek, hanem csak mint „Pester Juden“ szerepelhettek.

De hogy még évek múltán is mennyire igénybe vette Pest az óbudai intézményeket, annak bizonyítéka az 1813. évi előjárósági jegyzőkönyv határozata.

mely Mayer Schill és Herschel Schächter metszőknek rendes fuvarköltés címén a Pestre való, metszés miatti átjárásokért a húskézelési pénztárból évi 60 forintot és 10 frt hidpénzt állapít meg bécsi értékben.

Előfogulatlanul szemlélve a mult eseményeit a rohamosan gyarapodó pestiek méltán törekedtek vallási intézményeik fejlesztésére. Rá kell világítani azonban arra is, hogy régi szokások, szerzett jogok és azok konzervatív szelleme folytán az anyaközség erélyesen remonstruált. A pestieknek önállóságukat ki kellett harcolniuk.

A több mint kétszáz éves anyaközség ma is életerős és nem szorul arra, hogy holmi unifikációs törekvések az aggok házába kényszerítsék. Az óbudaiak mind egy szálig tüzzel-vassal védekezzenek ellene.

— Az Orsz. Izr. Patronázs Egyesület jun. 14-én, vasárnap d.e. 11 órakor tartotta XXVI. évi rendes közgyűlését a Pesti Lloyd Társulat dísztermében (Mária Valéria u. 12).

— Az Izr. Szüneti Gyermektelep Egyesület ez évi nyaralattási akciójának munkálatai nagy lépéssel haladnak előre. A nyár folyamán ismét nagyobb számú gyermek üdüléséről kíván az egyesület gondoskodni. A jelentkezők számából szomorúan állapítható meg, hogy milyen sok azon szülők száma, kik azelőtt maguk is nyaraltak és így nem szorultak arra, hogy gyermekeik részére az egyesületet vegyék igénybe. A súlyos gazdasági helyzet a szülőket szegényre és keresetnélkülivé tette és ha már ők szenvednek is a sors csapásai alatt, legalább a fejlődő korban levő sápadt és vérszegény gyermekeiknek akarnak néhány heti vidéki üdülést biztosítani, hogy azok a fővárostól távol, a vidéki egészséges levegőjét szívhassák magukba és jó táplálékban legyen részük. E kívánalmait teljesíti a szülőknél az egyesület mindaddig, míg erre anyagi eszközei fedezetet nyújtanak. De, sajnos, az egyesület is — mely tisztán a társadalom áldozatkészségére van utalva — csak részben képes a feladatoknak megfelelni, mert anyagi eszközei ma már nagyon is korlátozottak. Azért bizalommal fordul az áldozatkész közönséghez a szegény, jobb sorsra érdemes gyermekek nevében és kéri, hogy adományával ezuttal is tegye lehetővé a nyomorban sínylő gyerekek nyaralattását. Adományok küldhetők az egyesület címére VII. Síp u. 12., az Angol Magyar Bank, A Magyar Általános Hitelbank és a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank főintézeténél levő folyószámlára, továbbá a Postatakarékpénztár 25.418 számú csekkzámlára.

TAUBER

PENZIÓ ÉS ÉTTEREM
A B B A Z I A

Elsőrendű orth. kóser
konyha. Szobák minden
komforttal, teljes penzió-
val olcsó árban!

Prospektust küldünk!
TELEFON ABBAZIA 376.

HIREK

NAPTÁR

Junius 16, kedd — Szivan 26, — jun. 17, szerda — Szivan 27, — junius 18, csütörtök — Szivan 28 (jóm kippur koton), — jun. 19, péntek — Szivan 29 (szombat bejöv.: 7.45), — jun. 20, szombat — Szivan 30 (Roschodes 1 napja, heti szakasz: Korach, haftora: Kaj omár Eloké Hámomájim, Ezs 66, 4. érek, szombat kimen.: 8.30), — jun. 21, vasárnap — Tamuz 1, (Roschodes 2 napja), — jun. 22, — vasárnap — Tamuz 2, — jun. 23, hétfő — Tamuz 3, — jun. 24, kedd — Tamuz 4, — jun. 25, szerda — Tamuz 5, — jun. 26, csütörtök — Tamuz 6, — jun. 27, péntek — Tamuz 7 (szombat bejöv.: 7.46).

— **A pesti hitközség közgyűlése.** A Pesti Izr. Hitközség jun. 18-án d. u. 6 órakor választmányi ülést tart és jun. 21-én, vasárnap d. e. 10 órakor lesz szokásos felévi közgyűlése.

— **Vázsonyi Vilmos emléke.** Abból az alkalomból, hogy Vázsonyi Vilmos, a magyar politikai élet díszje és a magyar zsidóság büszkesége fájdalmas elmulása óta immár a tizedik évre fordult az idő kereké, elveinek követői elzarándokoltak sírjához és megkapó beszédekben tettek hitvallást hűségükről. A pesti hitközség jun. 5-én, péntekesti istentisztelet keretében emlékezett róla. Linetzky Bernát főként megható éneke után dr. Fischer Gyula főrabbi a Dohány-uccai főtemplom szószékéről méltatta a Megboldogultnak hazája, vallása, polgártársai és hitveszei érdekében kifejtett munkásságát.

— **Edelstein Bertalan járzeitja.** Dr. Edelsheim Bertalan, a feljethetetlen emlékü tudós budai főrabbi halálának második évfordulója elkalmából junius 9-én, kedden este a Megdicsoült templomban: az ujlaki zsinagógában könnyes meghatótsággal hódoltak emlékének halálában is ragaszkodó hívei, akik zsúfolásig megtöltötték a templomot. Az Edelstein-emléktábla előtt meggyújtották a mécsent, majd Biliczter Ernő kántor szép zsolotár-éneke után dr. Vidor Pál rabbi lépett a szószékre s a tanítvány és utód áhítattal áldozott a Mester emlékezetének. Lelkük mélyéig meghatotta szívből jött szavaival hallgatóságát, amelynek sorai-ban ott volt a budai hitközség és a budai chevra egész előjárósága, a pesti hitközség képviselője: dr. Rosenák Miksa előjáró, a pesti rabbinátus küldöttje: dr. Farkas József körzeti rabbi és a Rabbi-szeminárium tanári kara részéről megjelent dr. Hoffer Ármán rabbi-professzor.

Másnap reggel a farkasréti temetőbe zarándokoltak el sírjához a hívek, élükön a budai hitközség és a budai chevra kadisa előjáróságával és a rabbikkal. A papok misnájisz-tanulása után Simsovics Lajos szép zsolotáréneke következett s a papok rabbonim-kaddisával zárult a kegyeletes emlékezés.

— **Héber Bernát síremlékének felavatása.** Héber Bernátnak, a Baresay uccai gimnázium egykori kiváló tanárának tanítványai szép síremléket állítottak a rákoskeresztúri temetőben nyugvó teteme fölé. A síremléket junius 11-én avatták fel a volt tanítványok nagy tömege, a Pesti Izr. Hitközség és a Chevra Kadisa előjáróságának képviselői, valamint a Baresay-uccai gimnázium tanári karának és diákjainak küldöttsége jelenlétében. Az ünnepély Bernstein főként és a kórus megkapó énekszámával kezdődött. A síremléket dr. Hevesi Ferenc rabbi tanítványi rajongástól áthatott beszéddel avatta fel, majd dr. Dési Géza a hitközség nevében áldozott költői szavakkal az elhunyt nagy tanár emlékének. Utána Keller Lajos tanár a jelenlegi tanári testület nevében, Koválovsky János tanár pedig régi kartársai nevében méltatták Héber Bernát rendkívüli egyéniségét és páratlan hatású tanári munkáját. A tanítványok mulhatatlan hálájának Gaul Károly ipariskolai tanár adott lelkes szavakkal kifejezést. Az emlékművet, amely a megboldogult nagy tanár egyéniségének megfelelően nemesen egyszerű, egy latin emlékmondat díszíti: „Carpent tua poma nepotes“. A te gyümölcsstermésedet a késő utódok fogják aratni. Hóman Bálint kultuszminiszter, aki szintén tanítványa volt Héber Bernátnak, távolmaradását kimentette.

— **A tállyai főrabbi emléke.** Május 31-én, Sziván 10-én, a Jahrzeit napján avatták fel a nagynevű néhai Rosenbaum Lipót tállyai főrabbi sírkövét. A sírkövatást megelőző szombaton Rosenbaum Miklós, az édesatyja örökébe lépett ifjú főrabbi a templomban — apja szelleméhez méltó nagyszabású beszédet mondott, mely igen mély hatást váltott ki. A sírkövatáson megjelent a környék számottevő zsidósága. Rosenbaum Miklós főrabbi megrendítő sza-

vakban esetelte megdicsőült atyjának kiváló eredményeit, kérve őt, hogy a Mindenható trónusa előtt könyörögjön hitközsége és az emberiség javáért. Fogadalmat tett, hogy nagynevű édesatyjának nemes szellemében fogja a hitközséget vezetni. Pollák Emánuel szerencsi főrabbi beszélt a veszteségről, mely a megboldogult főrabbi elhalálózásával az orthodoxiát érte, hamisítatlan szí-arany menőrához hasonlítva a Megdicsoültet. Katzborg Miksa ózdi főrabbi kiemelte az elhunyt főrabbi tradíció-hűségét és önzetlenségét. Mayer Ernő mándoki főrabbi, az elhunyt sógora meghatározó szavakkal esetelte a család veszteségét. Rosenbaum Adolf (Nagyvárad), az elhunyt legifjabb fivére testvéri fájaldalmának adott kifejezést. Hála Győző igazgató-tanító gyönyörű beszédben hódolta a nagy ember emlékének. A sírkövatást a chevra termében szijum-ünnep-séggel egybekötött díszszékét követte, melyen Rosenbaum Miklós főrabbi meghatározó beszéde után felszóltak még Nagy Ármán, a hitközség elnöke, Katzborg Miksa ózdi, Mayer Ernő mándoki főrabbi, Rosenbaum Adolf (Nagyvárad), Rosenbaum Géza (Derecske), Rosenbaum Lipót (Királyhelmez), Schwarcz Ábrahám és Schwarcz Áron (Tállya). A rendezés érdeme Atlasz Rezső chevra-elnöke és Teitelbaum Ábrahámé.

— **A Józsefvárosi Templomkörzet új elnöke.** Weisz Márknak, a Józsefvárosi Templomkörzet köztisztjeinek és népszerűségnek örvendő elnöke visszavonulásával megüresedett józsefvárosi templomkörzeti elnöki tisztségre sió-agárdi Zöld Mór nyug. tábornokot, a pesti hitközség szertartásügyi előjáró-teljesítést neveztek ki.

— **Rosenberg Sándorné ünneplése.** Az Orsz. Rabbiképző hallgatósága dicséretes példáját adta hűségének és hálájának a fővárosi zsidó charitás egyik leghivatottabb képviselője, Rosenberg Sándorné iránt, aki hosszú évek óta örködik a szeminaristák anyagi jóléte fölött. A szeminariumi Goldziher-kör után, most az intézet Bacher Vilmos-köre is dísztagjává választotta. A jó ügy érdekében reméljük és hisszük, hogy Rosenberg Sándorné rövid szünetelés után még fokozottabb mértékben és a bizalomnak még fokozottabb megnyilvánulásai közben veszi fel a munkát azon intézmények élén, amelyek szinte kizárólag az ő önfeláldozásának köszönhetik létüket és eredményeiket.

— **A VIII. ker. Józsefvárosi Izr. Nögyület** jun. 11-én, csütörtökön délelőtt a tagok jelentős részvétele mellett tartotta Weisz Márkné elnökasszony vezetésével évi rendes közgyűlést.

NYARALJON SIÓFOKON!
ROSENBAUM orth. kóser pensió
 Siófok, Batthány-u. 4. Casinóval szemben
 Modern kényelem, folyóvizet szobák nyitott és zár. teraszokkal
 Elsőrendű konyha. Mérsékelt árak.
 Felvilágosítás: **ROSENBAUM,**
 Budapest, VII., Wesselényi-utca 4.
 Siófok, Batthány-u. 4. Telefon: 112.

— **Ezüstlakodalm.** Kovács József ny. Máv. ellenőr, a Központi Tejcarnok főtitkviselője és neje, szül. Kraszner Irén, a „Stella” néven ismert kitűnő írónő június 4-én ünnepelték harmónikus, boldog házasságuk huszonötödik fordulóját. Barátaik és tisztelőik a fővárosi társadalom legszelebb rétegeiből nagy számmal keresték fel ez alkalomból jókívánásaikkal a köztisztviseltek és megbecsülésnek örvendő ezüstlakodalmos párt.

— **Pünkösdi napok Békéscsabán.** A Sovuauusz-ünnep megüledéből és a körülötte való ünnepegekből alaposan kivette részét Békéscsaba zsidósága. Az ünnep előtti vasárnapon az Ifjúsági Csoport részesült papi tanításban az ünnepi eszmeköréből, ugyanazon napon volt a hősi halottak ünnepe, a Szent Kinyilatkoztatás ideológiájával összekapcsolva. Az ünnep előestéjén nagyszabású virrasztás volt, ahol a Szentírásmagyarázat avval a kérdéssel foglalkozott leginkább, hogy hogyan egyeztethető össze a két felfogás. Az első, hogy Izrael népe boldog örömmel fogadta a Tórát mondván, amit Isten mond, meghallgatjuk és megtesszük. A másik felfogás pedig, hogy Isten följünk borította a hegyet és így egy kis pressziót gyakorolt a népre. Továbbá arról, hogy a Tóra eszméivel való foglalkozás az örök életnek biztosítéka. Sovuauusz első napján leányavatás volt, melyen a felavatottak a pontosan vett válásos kérdéseken kívül a zsidóság problémáinak előadásával is foglalkoztak. Az avatás aktusának nagyvonalúsága mindenkire lenyűgöző hatást gyakorolt. A Peszach és Sovuauusz közötti szombat délutáni Mincha közben Perek-magyarázatot és Maggidőst tartottak. Az előadásokat és az avatást dr. Silberfeld Jakab főrabbi tartotta. Dr. Tardós Dezső, a hitközség elnöke és dr. Schwarcz Gyula, az Ifjúsági Csoport vezetője támogatták a főrabbit a Sovuauusz körüli napokban kifejtett tevékenységben.

— **25 évig a templomi karban.** A budai izr. hitközség meleg ünneplésben részesítette az Öntőház-uccai főtemplom énekaranak egyik kiváló tagját, Visó Márk operaházi tagot abból az alkalomból, hogy negyedszázad óta tagja a templomi énekkarnak. Jun. 6-án a főtemplom szombati muzsai-istentisztelete keretében a Tóra elé hívták, ahol Sirota Sándor főkantor gyönyörű misebérach-ál köszöntötte, majd dr. Benoschofsky Imre főrabbi megkapó szépségű beszédben méltatta a vallásos áhítat ébrentartása körül kifejtett működését. Másnap, vasárnap délelőtt a budai hitközség Főntcai hivatali helyiségében folytatódott az ünnepség. Dr. Kúszhaber Adolf hitk.

elnök és Katona Gyula szertartási előláró megható közvetlenséggel köszönték meg, hogy buzgalommal és lelkeséggel végezte szent szolgálatát és a hitközség elismerésének jeléül takarékkönyvet nyújtottak át neki.

— **Leányárvaházi felvétel.** A Pesti Izr. Nőegylet leányárvaházában az 1936-1937-ik tanévre felvételnak 6-ik életévüket betöltött, elsősorban teljesen elárvult izr. leánygyermek 10 éves korig. A felvétel iránti kérvények a Pesti Izr. Nőegylet elnökségéhez, (VI., Dessewffy u. 41.) nyújtandók be f. é. jun. 30-ig. A kérvényhez csatolni kell: a szülő házassági bizonyítványát, az elhalt szülő halotti levelét, az árva születési-, oltási-, és esetleg iskolai bizonyítványát.

— **Garden Party.** A budapesti V. ker. izr. nőegylet és leánycsoportja jun. 17-én szerdán d. u. 5 órától záróórát tartja az August-pavillon (I. Hidegkúti út 22.) helyiségeiben intézményei javára táncsal egybekötött garden-partyját. Belépőjegy ára fogyasztással együtt P. 3. Jegyek és meghívók igényelhetők V., Sziget ucca 38. sz. a. Telefon 270-23.

— **Közgyűlés.** Az Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület jun. 16-án, kedden d. u. fél 7 órakor tartja a pesti hitközség dísztermében XXIV. évi rendes közgyűlést.

— **Az enyingi hősök emléktáblája.** Az enyingi izr. hitközség, melynek kötelékébe az enyingi, lepsényi és balatonfőkajári zsidóság tartozik, május 31-én ünnepélyes istentisztelettel avatta fel az enyingi templomban hősi halottainak dícsőségére emelt emléktábláját. Dr. Rácz Zoltán főrabbi és dr. Polgár László emlékbeszédei, Lefkovic Ernő kántor éneke és Polgár Judit szavalata emelték az ünnepély fényét.

— **Ejegyzés.** Diósi Anna okl. ovónő eljegyezte Dr. Binéter Béla ügyvéd. (Mindén külön értesítés helyett.)

— **Kerti ünnepély** A Belvárosi Izr. Nőegylet és ifjúsági csoportja jun. 11-én, csütörtökön délután és este tombolával és táncversennyel egybekötött nagyszabású jótékony célú évadzáró garden-partyt rendezett a Tarján Lukácsfürdő parkteraszán. A rendkívül sikerült kerti ünnepély a nőegylet hölgybizottságának buzgólkodása folytán jelentős mértékben

mozdította elő az egyesület nemes céljait.

— **A monori Chevra Kadisa,** mint a magyarországi Chevra Kadisák serlegszövetségének tagja, Lag-beómer napján serlegavatással egybekötött chevra szünetet tartott, melyen az alföldi chevra számok taggal vettek részt. A szentesi chevra kadisát Lampel Béla elnök, a nagykörösit dr. Székely Béla elnök és Grosz Dávid rabbi, az abonyit dr. Klein Andor főrabbi vezetése mellett több kiküldött képviselte. Megjelent még Lebovits Mór, a ceglédi chevra elnöke, az albertirsai hitközség és chevra vezetősége, valamint a gyömrői, tápiószülyi és illői hitközség küldöttségei. Az ünnepséget templomi istentisztelet nyitotta meg, melyen dr. Pfeiffer Izák főrabbi a zsidóság lelkéből fakadó összefogásnak szükségességéről prédikált. Ezután következett a monori chevra kadisa díszközgyűlése, melyet, dr. Szilágyi Ferenc elnök nyitott meg. Meleg szavakban vázolta a chevra kadisa szent feladatait, melyekben a zsidó lélek legszebb erőnei nyilatkoznak meg. Utána dr. Székely Béla, a nagykörösi chevra elnöke vázolta a serleg szövetségének nagy céljait, kiemelve, hogy a szeretet az a legtisztább kapocs, mely a zsidóságot összefogja. Dr. Miklós László, a monori izr. hitközség elnöke gyönyörű szavakkal rajzolta meg a monori chevra 80 éves történetét és nagyszerű munkásságának mind nagyobbra ívelt vonalát. Az ünnepség fénypontja dr. Huppert Jakabnak, a monori izr. hitközség díszelnökének, Pest várm. tb. t. főügyésének hatalmas szóközi erejű serlegavató beszéde volt, melyben, egy Kossuth-serleggel 30 év előtt tartott beszédebe kapcsolódva a magyar zsidóság legszembetűnőbb eszményeit, a vallásosságot és hazaszeretetet ünnepelte és nagyhatású szavait a borra mondott bróchóval fejezte be. Felszólaltak még Grosz Dávid nagykörösi, dr. Klein Andor abonyi rabbi, Gőnczi Ernő szentesi chevra-elöljáró, Lebovics Mór ceglédi chevra-elnök, dr. Wiener Gyula tápiószülyi hitk. előljáró. Az ünnepelő társaság a késő éjszakáig maradt együtt, lelkesen ünnepelve a zsidó összetartás szent gondolatát. A jólsikerült ünnepség rendezése Bergmann Jenő chevra-gondnok érdeme.

— **A „Tel Talpijosz”** c. héber nyelvű tudományos folyóirat most töltötte be 43-ik évfolyamát. Legutóbb kiadott száma változatossá tartalommal jelent meg Vácott Katsburg Dávid szerkesztésében, aki a lapnak alapítója is. A „Tel Talpijosz” munkatársai a magyar orthodox rabbikar reprezentánsai sorából kerülnek ki. Kőn is felhívjuk a figyelmet a kitűnő szerkesztett lap ifjúsági rovatára.

Tátralomnicz — Tulipán — Villa

Elsőrendű ház a központonban, másfélholdas park közepette, előszobában: 35-38 Kc., főszoobában: 45-55 Kc. Kiténő rituális konyha, kunfalvi főrabbi állandó felügyelete mellett!

Tulajdonos: Korach Regina

A szidra margójára Kórách

Irta: **dr. Rubinstein Mátyás**
szekszárdi főrabbi

„Vatítách hoórec esz pihó vatívlá ószom... vajérdu hém vöchol aser löhem chájjim söölöh. — És megnyitá a föld az ő száját s elnyelé őket... s alá szállának azok s mindaz, ami az övék, elevenen az alvilágba s befedezte őket a föld s elveszének a község közül.“ — „Tórász hásém tömimöh — Az Örökkévaló tana tökéletes.“ Tanulságos minden részében, meghagyásaiban, parancsolataiban, elbeszéléseiben.

Ilyen elbeszélés a Kóráchról szóló is. Nemlegesen a béke üdvözítő voltára tanít itt a Tóra. Sötét képet fest a visszavonásról, hogy annál ragyogóbban sugározzon elő a béke áldásos volta. Másutt egyenesen dicsóítja a békeszeretetet. Ábrahám mondja Lót viszálykodó pásztorainak: „Im haszómól vöeminó — Ha te balra tartasz, én jobbra megyek.“ Az Áhron-i áldásban meg épenséggel meghagyja a béke áldásának Izrael részére osztását. Itt clair-observev-szerűen, Rembrandt-i módon emeli ki a béke áldásosságát.

De nemcsak a Tóra hangoztatja ilyen nyomatékkal a békét, a próféták s a többi szentiratok is dúsan telvék a béke kifejezéseivel, amely békeszerető szellem természetzerűleg hatott a hagyományos tanra is, ahol azzal a békét dicsóító tannal találkozunk, miszerint: „Gódol hasólom boruch hu níkró sólom — Magasztos a béke, mert az Örökkévaló arról nevezte el magát.“ S amikor az írott s hagyományos tan annyira át van itatva a béke szellemétől, azt kell látnunk fájdalommal elborulással, hogy Izrael történetén a pártosság s visszavonás szelleme vonul végig. Sőt, mint ismeretes, az Izrael vesztét okozó egykori római háborút is pártoskodás idézte elő.

Hány pártra oszlik ma a zsidóság! Meg kellene szívlelnünk ezt a hagyományos tant, miszerint: „Nagyértékű a béke, mert ha bálványimádó is Izrael s béke honol benne, azt mondja az Örökkévaló, nincs hatalmam fölötte.“ Tizenöt millióra teszik a világon élő zsidóság számát. Ha egység s testvériség fűzné egybe, milyen hatalmat képviselne?

De legalább türelmességet tanúsítanak a közöttünk élő pártárgyalatok egymás iránt, hisz Izrael vallása oly fenkölt, a türelmességben is azt tanítva: „Áf ál pi sechótó, Jiszróél hu — Ha vétkezett is (testvéreink), mégis Izraelita ő.“ Ilyen egység bizonylással tudna valamit lendíteni Izrael helyzetén s

vallási szempontból is előnyös lenne s egyik félnek sem kellene, hogy érintse vallásos meggyőződését. Ily testvérisülés a Kórách szellemének tagadását s a Tóra, a Szentírás, az írott s hagyományos tan szellemének diadalrajutását jelentené.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Csak titokban

Köztudomású, hogy kitűnő Führe-rünk nemcsak a világi hatalmasságokat imitálja fékezhetetlen szenvedéllyel, hanem minden hatalmasságot. Így a keresztény egyház fejét is. Pl. ő is csalahatalmának tartja és tartatja magát. Aki pedig ebben kételkedni mer, az nem sirathatja el egészen Ingeborg dalát: „Édes anyám, ha tudtad volna...“ Azután ő is eltiltja pl. híveit bizonyos írá-sok olvasástól — még pedig kiközösítés terhe alatt. Így indexre került a „Zsidó Élet“ is.

— Történt pedig — meséli ügyvéd barátunk — hogy egy szép nap reggelén a törvényszékre készültem tárgyalásra. Betértem hát reggelizni az Elysée-kávéházba. Reggelizés közben feltűnt, hogy az ajtó közelében egy kövér úr az asztal alatt rejtgetve olvas valamit. Hosszan és látható érdeklődéssel. Közbe-közbe körüljárhatja tekintetét, nem látja-e valaki. Azután megint tovább olvas. Ugyan ki lehet ez a félnék úr, aki kövér ember létére olyan kíváncsi — gondoltam magamban, — hogy rejtgetve, titokban olvas el valamit. Mert tudvalevő, hogy a kövérek nem szoktak kíváncsiak lenni. És vajon mi érdekeset olvashat, így félrevonultan, titkon? Erre magam is kíváncsi lettem. Telefonálnom kellett épen, hát a kövér úr asztala mellett mentem el. Pont akkor lapozott és képzelve csak, megláttam, hogy a „Zsidó Élet“-et olvassa olyan elmerülten, még pedig nem is a kávéházi példányt. Mert gondosan összehajtván, zsebre dugja. Kíváncsiságom nem hagyott békén, megkérdeztem a pincért: ki az az úr, aki épen most távozik.

— Az kérem, X. Y. bankigazgató úr. Aki azonban egy személyben — mi tudjuk — az Országos Iroda egyik fő-

funkcionáriusa is. Ejha, mit szól majd a Führer, ha az esetet megtudja?!

Elsikkasztották a „Sovuauszt“...

A „Legyező“ utolsó számait átlapozva, feltűnő és érthetetlen „sikkasztásoknak“ jöttünk nyomára. Azt még megértjük valahogy, hogy pl. a Palágyi-siremlék leleplezéséről szóló hírből elsikkadt az ott szereplők nevei közül egyik-két ilyen név, mint Szemere Samué, Sirota főkantoré stb. Azt is megértjük valahogy, hogy teljesen elsikkadt a híradás pl. az Izr. Leányárvaház eseményszámba menő, fényesen sikerült jubileumi ünnepéről. Mert ezek a közlemények, ősi „legyezői“ szokás szerint, a prezentálható számlához igazodnak és ahhoz képest hosszúak, vagy rövidek, vagy egyáltalán nullára redukálódnak. Ez tehát még érthető. De hogyan lehetett a Sovuauszt elsikkasztani? Azért senkinek se lehet se kis, se nagy számlát prezentálni?! Kin „boszszúta“ hát meg magát a nem-fizetésért az elsikkasztással? Mert hát se az ünnepelőtti, se az ünneputáni számban komolyan nem esett szó Sovuausztról... A „Legyező“-ben...

Amikor az Egyakarat is kénytelen deferálni...

Sokat beszélnek a hitközségi alkalmazottak körében az Egyakarat fiahordó-erényeiről. Emlegetik, hogy minden és hány atyafiát kapta hátára és addig-addig hordozta körül, míg itt is, ott is egy-egy jó hitközségi stallumba helyezhette el őket. De egyszer mégse sikerült... És akkor be kellett érnie a pesti helyett egyik vidéki hitközségi kántori állással is...

Ugy történt a dolog, hogy a Pesterzsbeten működő, különben nagyon tehetséges fiatal kántor a Páva-utcai főkantor halála után annak helyére pályázott, még pedig a legjobb kilátásokkal. Pedig volt a versenytársak között egy jónevű és már gyakorlattal is bíró, sőt főhreri ígéretekre is támaszkodó kitűnő kántor is. De míg ez utóbbi negatív előjelűvé változott családi vonatkozások miatt kiesett az Egyakarat kegyéből, — addig a fiatal kántor esélyei nagyon jók voltak, mert közeli rokona volt az Egy-

NEUWIRTH TESTVÉREK

Briliáns ékszeresek
0rás és ékszerészek
Budapest, VI., Király-u 28. Tel.: 201-46.

Briliáns, arany és ezüst beváltás.

Saját műhely. Szombat és ünnepnap zárva.

Briliáns ékszeresek,
ezüst dísz tárgyak,
gyertyatartók, men-
orák és tórafelsze-
relések nagy választé-
kban

akarát sógorának, akinek kedvéért, hogy állást halmozhasson, elbocsátottak hitoktatói állásából egy igen kitünő fiatal rabbit... Az ifju kántor sikere oly biztosnak látszott, hogy a jelölt olzázartozói azzal bocsátották el a kancelláriáról, hogy csak menjenek nyugodtan haza, másról nem is lehet szó... De mit tesz Isten? Tolla ad a kitünő püspök kezébe és igen melegen protegáltatja vele városának már előrehaladott korú és művészetű kántorát. És az Egyakarat kénytelen volt félreállani... Istenem, történnék még csodák!...

Még egy eset, amikor az Egyakarat kénytelen volt deferálni

A zsidó leánygimnázium hetedik osztályába jár egy nagyon tehetséges, kedves, szorgalmas diáklány. Olyan tehetséges és szorgalmas — persze jeles tanuló, — hogy ezen a réven feltétlenül megilletné a tandíjmentesség. Nagy kitüntetésnek is vette volna, ha megkapja, de hát nem lehet, nem illik, mert hát az Egyakarat az ő papája. A helyzetet azután — amint hírlik — mégis megoldották a tanárok, meg a kancelláriai adminisztráció mesterei. Addig-addig tukmálták rá a tandíjmentességet az Egyakarat-papára, amíg ez — deferálni és azt elfogadni volt kénytelen.

Mennyire taksálják a pesti hitközség-nél a kasruszt?

Híre jár, hogy a pesti hitközség rabbiainak nyugdíj-kérdését végre rendezni fogják: lesz nyugdíjuk a rabbiknak. Ezt nemcsak helyesnek, hanem érdekesnek is találjuk, mert az állítólag már meg is állapított nyugdíjak nagyságából nemcsak az egyéni érdemek nagyságára lehet következtetni, hanem arra is, hogy a pesti hitközség urai mennyire értékelnek bizonyos papi érdemeket és teljesítményeket. Folyton verdesik büszkén domborodó mellüket, hogy a kasrusztök végre tökéletesen rendezték. Ellenben míg a vezérhítség urai nyugdíját évi 12.000 pengőben állapították meg (— mi ezt se sokalljuk —), addig annak a rabbinak a nyugdíjára, aki nagy lelkesedéssel, kitartással és vallásossággal, teljes energiájával adta oda magát a kasruszt-kérdés rendezésének, — annak nyugdíjára csak évi 2000 pengő telt az ő elmélyített vallásosságukból... Igy értékelnek öket, ennyit ér nekik a kasruszt pengőben.

A jóhir messzire jut

Azt hallottuk, hogy a legutóbbi palesztinai kirándulás alkalmával az Egyakarat egyszer ellátogatott a „Panasz-falhoz.“ Akik felismerték, megelégedett mosollyal konstatálták a fogadó-bizottság messzemenő figyelmét, amelyet vele szemben tanúsítottak: védelmére rendőri fedezetet rendeltek melléje. A Panasz-falhoz is annak kíséretében járult. Ime, milyen messze ér a jó hír?

A heves ifju

A legutóbbi rabbigyűlésen állítólag páráz kis tüntetést rendezett a jelenváltak egy része egyik felekezeti laptársunk ellen. A tüzesvérű fiatal rabbi, oda is vágta:

— Nem fogjuk támogatni!

A megszólított szerkesztő kávéházi törzsasztalánál erre csak annyit jegyzett meg:

— Mbah, ezt is túléljük. Az a kérdés: egészen megvonja-e tőlem támogatását, vagy csak — 50 százalékig... .

Mikor szolidáris a „Legyező“ és mikor nem?

Olyan híreket hallottunk, hogy a kancelláriai és a főhíri hatalmi vágnak már nem elég a felekezeti laptársaink fellett való feltétlen parancsuralom, hatalmi szférájába már a napi sajtót is be akarja vonni és állítólag biztosítani akarja a maga korlátlan befolyását egy napilapra is. Felhorkant erre a „Legyező“, megjegyezte, hogy most már más is fog vele egy tálból cseresznyézni, esetleg öblösebb marokkal is merít majd a főhíri áldozatkészségből és ő sulyosan megrövidülhet. Gondolt tehát mérészet és nagyot, megkongatta a piros-kékszíni körüti kávéház zsidó-újságírói asztala fölött a vészharangot: Fiuk, legyünk szolidárisak és ne engedjük a cseresznyéket! Ez nemcsak nekem, ez nektek is érdeketek. Mit gondoltok, ki adja meg az árát, ha a főhíri támogatáson egy ujjabb, még pedig nagyévtávú aspiránssal kell osztoznunk? Nem én! Én erősebb vagyok, mint ti, de ti, kicsinyek, ti önkre fogtok menni. Legyünk hát szolidárisak és lépünk fel közösen az új főhíri szándék ellen.

Erre feláll a Jánus-arcú tanár-papszerkesztő, aki egyik arcával az orthodoxok felé, másik arcával meg a cionisták felé sandít és imígyen szóla:

— Szép, szép a szolidaritás és örülök,

hogy a szerkesztő úr is szükségesnek találja, csak épen azt az egyet nem értem, miért csak most és miért ily későn? Már volt arra példa, hogy a főhíri áldozatkészség az összes többi lapok mellőzésével érdemlegesen csak egy lap felé fordult. Ez akkor volt, amikor a választások előtt a Főhír az Ön lapját szöröstől-böröstől és meggyőződésesül szerződésileg a saját uralma alá helyezte. Megvallom, mi akkor valamennyien megrövidítettnek éreztük magunkat. Mért nem hívott össze akkor a közös érdek védelmére? Miért nem kereste velünk a szolidaritást akkor is?... Csak ezt az egyet nem értem. Egyebekben... egyetérték.

Ugy halljuk, a közös fellépés el is maradt.

Beszélgetés egy elhunyt kollegával

Ilyenféle címen egy 1884-ből való német nyelvű zsidó lapból szemelget egyik laptársunk. A hozzáfűzött glosszákat persze a mai zsidó sajtónak adressálja. Ilyeneket mond: „Hát nem voltak akkor egyesületek, mulatságok, kólecolások, vagy hiú emberek, akik szerették nevüket nyomtatásban látni? Voltak, de úgy látszik, hogy a hírlapi nyilvánosságot nem adták olyan olcsón és így kitüntetészamba ment, ha valakinek a neve megjelent az újságban. De lehet, hogy akkor még azon a nézetben voltak, hogy nem kell minden pillanatban betenni az újságokba minden zöldségről, hogy nő (!). Azután szóvá teszi, hogy akkor egy Kayserlinget is „egy Pollák rabbit is meg mertek kritizálni, sőt azt is meg merték írni, hogy az egyik kántor Don Juan szerepét nemcsak énekelte, hanem élethűen végig is csinálta. Laptársunknak úgy látszik fájt, hogy ez ma nincs így felekezeti sajtónkban. Csak egyet kérdezzünk tőle: a saját lapját nem szokta elolvasni? Ha igen, akkor talán ezt a cikket nyilvános önkorbácsolásnak szánta? Ezt is megbecsüljük, mert ez már a javulás, a megtérés jele.

— Pályázat. A Magy. Izr. Kézmű és Földművelési Egyesület iparostanoncottonában betöltendő 20 és a kertészkező telepén 14 ingyenes helyre pályázhatnak 14—17 éves ipari, vagy kertészeti pályára alkalmas, ép és egészséges, árva és szegény fiúk. Mindkét intézmény bennlakó növendékeinek felvételéhez legalább a középiskola 4-ik osztályának sikeres elvégzése elengedhetetlen kellék.

Zárda utcai s i r k ö t e l e p e m felmondása miatt, ottani raktárkészletemet július végéig

mélyen leszállított áron árúsítom

Löwy J. Budán II. Fő-u. 79. Tel.: 51-5-81. Telep: II. Zárda-u. 3. Margit krt. sarok

Zsidó Történeti Képek

ÖSSZEÁLLITOTTA: RÉTI SÁNDOR

III.

Hilell és Sammaj

(Talmud Babli: Sabbosz 31/a.)

Rabbijaink mindig azt tanították: Az ember legyen mindig türelmes, mint Hilell és ne olyan haragos, mint Sammaj. Két ember egykor fogadott 400.— zuzban, hogy Hilellt haragra gerjesztik. Az egyik vállalkozni akart rá és elment pénteken Hilellhez, aki éppen fürdőt készített elő. Aház aajtán kopogott és kiáltozta: „Itthon van Hilell?” „Hilell köpenyét magára terítette és háza elé ment. „Mi a kívánságod, fiam?” — kérdezte. Fontosat akorok kérdezni: „Csak kérdezz, fiam!” „Miért kerek a babiloniak feje?” „Fontos kérdést kérdeztél fiam, de megmondom — mert a babiloniak nem értették a születésnél a gyermeket helyesen megfogni”. A kérdező elment. Rövid idő múltán megint megjelent a ház előtt és kiáltozta: „Itthon van Hilell?” A mester akkor köpenybe burkolózott, az ajtóhoz sietett és kérdezte: „Mit kívánsz, fiam!” „Kérdezni szeretnék valamit.” „Tessék, kérdezz, fiam!” „A Tadmorbelieknek miért vörös a szemük?” Igen fontos a kérdés fiam, de megmondom, — mert homokos vidéken laknak.” A kíváncsi kérdező elment, majd rövid idő múlva megint megjelent. „Itthon van Hilell?” — kérdezősködött. Hilell ismét köpenyébe burkolózva kiment fogadni a kérdezőt: „No, mit akarsz fiam? — kérdezte a mester. „Miért van az afrikaiaknak lúdtalpuk?” Megint fontosat kérdeztél, fiam! Megmondom: mert mocsaras vidéken laknak. Sokat szeretnék még kérdezni, de attól félek, hogy haragra lobbansz és megharagszol rám — mondotta a kérdező. Hilell akkor leült és barátságosan bízta: Csak kérdezz fiam annyit, amennyit tudsz! A kíváncsi érdeklődő folytatta: Te vagy Hilell, akit Izrael fejedelmének neveznek? Igen, volt a válasz. Ha ez vagy Te, akkor hozzád hasonlók csak kevesen vannak Izraelben. — Miért mondod ezt fiam? — Mert én általam 400 zuzt veszítettem. — Erre Hilell azt mondta: Légy mindig elővigyázatos a szavaiddal, fiam! Hilell által elveszithetsz 400 zuzt és megint 400 zuzt egynehányszor, de Hilell sohasem fog haragra gerjedni.

Egy pogány jött Sammajhoz és megkérdezte: Hány tanotok van Nektek? — A mester válaszolt: Kettő, egyik az írott tan, a másik a szóbeli tan. — Az írottat elhiszem Neked, a szóbelit azonban

nem, de végy fel a zsidó közösségbe oly feltétellel, hogy engem csak az írott tanra oktatsz. Ekkor Sammaj rákiáltott és kiutasította a házból. A pogány most Hilellhez fordult: ő felvette ezt az embert a zsidó közösségbe. Az első napon megtanította az alevbész, a következő napon fordított sorrendben tanította. Ezt a proselita kifogásolta: Tegnap nem így tanítottad, mester! Erre azt mondta Hilell: Ha tegnap teljesen bízta bennem, akkor ma is bízzál mindenben, amit én neked a szóbeli tanról mondani fogok.

Egyszer megint egy pogány jött Sammajhoz: Végy fel a zsidó közösségbe, de csak oly feltétellel, hogy engem addig taníts meg a tórára, míg féllábon állok. Erre Sammaj oly haragra lobbant, hogy a kezébe eső mérőlécet kergette ki a pogányt. Ez most Hilellhez ment, aki őt felvette a zsidó közösségbe és azt tanította neki. Ami Neked kellemetlen, az az embertársaidnak is az. Ne tégy ilyesmit embertársaidal. Ez az egész Tóra, a többi csak magyarázat. — Most pedig menj és tanulj!

Egy napon egy pogány férfi ment el az egyik tanház előtt és halloitta, amint felolvasták: „Ezek a ruhák készítesse nek el, mellvért, éfod stb.” Rögtön az iránt érdeklődött, kinek a számára készülnek a ruhák? Azt mondták: a főpap részére. Akkor a pogány azt gondolta: Ha zsidó leszek, elérhetem a főpapi méltóságot és majd e pompás ruhákkal díszíthetem magam. Most aztán Sammajhoz sietett a kéréssel: „Végy fel a zsidóságra azzal a feltétellel, hogy főpappá fogsz előléptetni.” Akkor Sammaj haragjában kikérgette az embert, ez Hilellhez ment, aki felvette és értésére adta: Lehet egy olyan embert királyi székbe ültetni, aki nem ismeri az ország törvényeit? Menj jó ember, először tanulj meg az ország törvényeit! Ugy is tett és amikor eljutott a verhez, (Mózes IV. könyv I. 51.) „az idegen, aki odajárul, haljon meg”, — megkérdezte: kire vonatkozik ez? Azt felelték: ez vonatkozik Dávidra is, Izrael királyára. Akkor az áttért így okoskodott: Ha az egyszerű közösségekhez iszerelek, aki a kiválasztott néphez tartozik, akivel Isten sok szeretetet és kegyet gyakorolt, a papi méltósággal szemben idegen és csak halálos fenyegetés mellett közeledhetett, mennyivel inkább ki van zárva a papi méltóságból egy pogány, aki botl a kezében és pásztortáskával tért meg a zsidósághoz. Azután Sammajhoz fordult és mondá: Hogyan lehetséges az, hogy pap legyek? Hiszen az áll a versben: „Az idegen, aki közeledik, haljon meg,” Azután meg Hilellhez ment

és mondá: Türelmes Hilell! teljesedjék rajtad az Ég minden áldása, aki engem az Istenség szárnya alá vezetett!...

KÜLFÖLDI HIREK

— **A levantei vásár eredménye.** Tel-Avivból jelentik: Június 6-án, szombaton este ünnepélyes külsőségek között ért véget a levantei vásár, amelynek háromszázezernél több látogatója volt. A vásáron emelt épületekben négy nagy gyárat helyeznek el, melyeket az arab zavargások folytán Jaffából ide helyeztek át.

— **114 görögországi szejfár család spanyol állampolgárságot kapott.** Madridból jelentik: Hivatalosan közlik, hogy a spanyol kormány 114 Görögországban letelepedett szejfár zsidó családnak az 1931. évi dec. 9-én hozott új alkotmány értelmében elismerte spanyol állampolgárságát.

— **Berlinnek 160.000 zsidó lakosa van.** Berlinből jelentik: Most tették közzé a legutóbbi népszámlálás eredményét. Berlin 4.422.000 lakosa közül 160.000 a zsidó. Érdekes adat, hogy mintegy 600.000 berlini lakos azt a vallomást adta le, hogy egyik vallásközösség kötelékébe sem tartozik.

— **Renoválják a prágai 700 éves templomot.** Prágából jelentik: A prágai óvárosban több magán- és középület megvizsgáltak, mert az a gyanú merült fel, hogy az alapépítmények a rájuk nehezedő teher folytán süllyedőben vannak. Megállapították ennek során, hogy a 700 éves Alt-Neu-Schul jelenlegi állapotában még 1—2000 év viszontagságait is elbírná. A prágai hitközség a zsinagóga belsejét renoválni fogja.

— **Az új antwerpeni főrabbi.** Antwerpenből jelentik: Amiel antwerpeni főrabbi tudvalevően Tel-Aviv főrabbiának hívták meg. Helyébe a hitközség Sámuel Brod volt lengyel sejm képviselőt választotta Amiel utódjává.

— **Maimonides-gimnázium Párizsban.** A párizsi zsidó hitközség Rambam születésének 800-ik születési fordulójára alkalmból új gimnáziumot létesített és azt Rambam nevével nevezte el. Most nyitották meg az új intézetet, melynek máris 120 tanulója van. A gimnázium igazgatója Marc Cohn tanár, a kuratórium igazgatója Edmond Fleg, aki zsidó történelmet és irodalmat is tanít.

— **Bertha Pappenheim halála.** Berlinből jelentik: Neu-Isenburgban 77 éves korában meghalt Bertha Pappenheim, a német zsidó nőszövetség alapítója. Nagy részvét mellett temették el Majna-Frankfurtban. Bertha Pappenheim bécsi származású.

ARANYSAS A VÁROS FÖLÖTT REGÉNY A ZSIDÓ-RÓMAI HÁBORUBÓL

16. IRTA: SZEKULA JENŐ

És ekkor már nagyon szerelmes volt Berenikebe.

A szerelem már másfél éves keletű, — mikor megindult a zsidó-római háború és Titus, apjának Vespasianusnak kíséretében, római légiók élén behatolt Galileába. A háborúnak akkor véget vetett Néró halála, — a belháborúk a katonai forrongások, amelyek egymás után három ellencsászárt ütettek a trónra, Galbát, Othót és Viteliust, — de valamennyit megölték és végül az öreg Vespasianus, hű légiói segítségével kezébe ragadta a főhatalmat.

Most már Vespasianus ül a világbirodalon trónján. És Titust nagy hadsereg élén újra keletre küldte, hogy befejezze a judeai hadjáratot.

De még Galiában ismerkedett meg Berenikével... és megszerette.

A nő fogadta az udvarlást, ejinthe csak hűségéből vagy érdekből mint olyan férfi széptevését akivel számolni kell. De később maga is vonzódott a római herceghez, s a vonzalomból sötét lángolású szerelem fakadt. Lám nagyot dobant a szíve most is, amikor Titus hozzája befutott a caesarcaji kikötőbe. De érzelmivel még maga sem volt egészen tisztában.

Berenike és Titus szerelme... örök témája a költőknek és regényíróknak, amit meg nem oldott soha senki örök kísérteties talány... mert szerették egymást, de a vérnek és a tűznek egész tengere választotta el őket egymástól. Titus a végén nem vehette el feleségül Berenikét, — bár véreinek minden atomjával és minden idegszállal kívánta, — de egész Róma föllázadt volna erre a nászra — és tudat alatt talán maga Berenike is intóztott a frigytől... a végzet emberével, akit a sors nemzete kiirtójának szánt... Évekig tartó szerelem után örökre el kellett szakadniuk egymástól.

De most még szótlánul ütköztek egymás mellett az átriumban... figyelve az szökőkút sugárának ütemes csobogását, még nagyon vonzódtak egymáshoz, és az igazi szerelemnek minden szükségére szavakra, hűs szellő gerjedezett... a két, oldalt nyitott csarnokban... és balzamos fuvallattal beáradt a még virágzó olajfák édes levelete. Az olajfák szagáról... Jeruzsálem jutott a zsidó hercegnő eszébe, — és sötét ragyogású szemébe könnyek szökkenek... mint mindig, valahányszor Jeruzsálemre gondolt!

A római vezér észre vette,

— Sápadt vagy, én édes Berenikém... sápadt és sovány. Mitől?

— Másfél év előtt nagy betegségen mentem keresztül... és elmentem vezekelni Jeruzsálembe... és áldozatot mutattam be az Istennek. Azóta már jobban vagyok.

Hangja fátyolossá vált felcsukló aggodalomtól,

— Nem tetszem így neked?

— Te vagy a legkedvesebb és legszebb... felelte Róma eljövendő urakodója mosolyogva

Karjába kapta fel a nőt, és felemelte a levegőbe, mintha ki akarná próbálni, hogy milyen nehéz.

Igy fogják majd átmenni római palotánk küszöbén, fogadkozott, kivörösödött arccal... ha majd egybekelünk, én édes Berenikém. Ősi latin szokás ez... talán így van ez már a gyermekelket szoptató nőtény farkas óta, hogy a nőt az esküvőn át kell emelni a küszöb fölé, — jelképeül annak, hogy úgy kellett elrabolni őt, egy idegen családnak házi istenségei előtt!

A hercegnő riadtan szavába vágott. A római szokásokat különben is jobban ismerte Titusnál is.

— Feleségül akarsz venni? — hadarta rekedten, míg maga is megijedt attól, hogy a hangja mennyire idegenül cseng.

A római vezér azt hitte, hogy a nő kevesli.

— Az a legfőbb óhajomásom... ha nincsen elendere Berenike, Tudom azt, hogy ősi családból származol... és régi királyok vére sugárzik ereidben. De én Titus Flavius Vespasianus... én a római birodalom császára leszek... és te a császárné... Előtted fogják vinni a tüzet!

— Előttem fogják vinni a tüzet? — kiáltott föl Berenike. Mint Poppea Sabina előtt.

— Mint Poppea Sabina előtt!

— De én zsidó nő vagyok... királyi sarj... ám mégis zsidó. És népem veletek harcba áll.

— Én azért harcolok csak... hogy a te királyságodat visszaállítsam, én öröge Berenikém... engem a judeai hadjárat nem érdekelt... sem a jeruzsálemi forradalom. El se jöttem volna ide. Csak te... érdekelsz.

— Milyen szép vagy... suttogta a nő, a vezér szöke fürtjeivel játszva.

Huszonyolc éves volt... Titus Vespasianus, arcában volt valami paraszti keménység, ami beteges szépséggé finomodott nála, — talán gyomorbaja óta. Mert ő is kóstolt abból a méregből, véletlenül, amellyel Néró a Britanikuszt megkínálta. S ezt még nem heverte ki teljesen.

Nem volt jeles hadvezér, és lelkileg is korlátozott... de a végzet embere volt... és a világ legjobb hadseregét vezényelte abban az országban, ahol volt hősiesség... de sohasem volt rendes katonai szolgálat. De Berenike nem vette észre a fogyatékoságait... a jövő császárlátta a szöke, sápadt hercegnő... és a szabadítót... aki széttagosra á forradalom kigyóit.

Alant döngött a föld... a frissen kihajózott katonák lépteitől, amint keresztül vonultak a városban, hogy a szabad réten tábornok üssenek.

Mind a ketten felfigyeltek.

— Kinek a szobra ez? — kérdezte a római herceg... a márvány figurára mutatva... nem Silvánus az? A pástoristen.

— Ezsava szobra! — felelte a nő.

— Ki az?

— A családom egyik őse... vitéz férfi volt és nagy vadász... akiről megjövendőtett, hogy fegyverének híre be fogja tölteni az egész világot! De pogány nőket vett el feleségül és letelenedett a Szeir sivatagán. Mi is tőle eredünk... mert mi emómiták vagyunk. A Heródeések hősiessége... Ézsaiusig nyúlik vissza!

— Olyan házi isten?... mint a mánesz? — kíváncsikodott a római.

— Nekünk nincsenek máneszünk... nekünk csak őseink vannak.

Bucsztak. Titus két szemében lángoló tüzek gyultak föl.

— Mikor jössz el hozzám a táborba?

— Amikor üzeni fogsz. Veled akarok marachni az ostrom alatt... már csak azért is... hogy figyelemztesselek ígéretedre.

— Hát mit ígertem?

— Hogy kimélni fogod a templomot... ahol az Isten lakik... valamikor sátorban lakott és együtt vonult a menekülő csapatokkal, — hazai sátor volt az, amelynek vörös kecskebőr takarója fölétt nappal ködfelhő lebegett... éjszaka meg tűzszlop lángolt. De Salamon király fölépítette az ő templomát... s az Isten azóta Jeruzsálemben lakik... de a templomának nem szabad elpusztulni a harcban... mert az vezedelmet hozna az egész emberiségre!

— Nem fog elpusztulni a templom... fogadkozott a római vezér... és ekkor még nem gondolt arra, hogy nem tudja majd beváltani ígéretét.

Megcsókolták egymást.

— A neveddel incülok a harcba... tudod-e, hogy a neved mit jelent?

— Tudom!

— Berenike... annyit jelent: győzelem!

— Csak a templomra vigyázz! — búgta a hercegnő, belekaszkodva a férfi karjába, mintha vissza tartaná, míg könnyek patakzottak halovány arcán mint mincig ha komor balsejtelmek gyötörték.

Hetek múlva Berenike hercegnő... holdvilágos este hirtelen fölriadt édes álmából.

— Előttem fogják vinni a tüzet... suttogta. Titus fogadalmára gondolta, s hogy feleségül elveszi... és belőle császárné lesz.

Sütött a hold... és virágzó olajerdők kabult illatát sodorta be a szellő az ablakon.

Vörösen lángoltak az amfiteátrum fehére falai... mint mikor a tüzet viszik rézedényben római császári asszonyok ünnepi felvonulásain.

Pedig a haragos ég visszénye volt... mert a falvak égtek Jeruzsálem előtt!

(Vége.)

Felelős szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VILMOS